

АЛТЕРНАТИВНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА

кръгла маса

11 октомври 2007г., 18:00ч.

**Център за култура и дебат "Червената къща"
зала «Пеша Николова»**

организатор и модератор: доц. Биляна Томова

участници и гости (по ред на изказване): **Людмил Каравасилев** (Обединена българска банка, мениджър „PR и спонсорство“), **Кристин Разсолкова** (независим експерт), **Йорданка Фандъкова** (Столична община, Заместник-кмет "Култура, образование, спорт и превенция на зависимости"), **Георги Чолаков** (Национален съвет за кино, Асоциация на българските продуценти), **Анна Емануилова** (директор, Дирекция „Правна и управление на собствеността“, Министерство на културата), **Цветан Иванчовски** („Държавна комисия по хазарта“, началник отдел „АПИОСИ“), **Диана Андреева** (изследовател, СУ "Св.Климент Охридски", УНСС), **Стамен Тасев** (изпълнителен директор на Български форум на бизнес лидерите), **Иван Павлов** (председател на Съюза на българските филмови дейци), **Явор Милушев** (заместник-министър, Министерство на културата) и др.

Биляна Томова: Добър вечер. Наистина е много приятно човек да види тази зала изпълнена до краен предел. Жалко, че не осигурихме долу, голямата зала, но никога не е сигурен човек, че ще има такъв голям интерес към финансирането. Все смятахме, че е много специална тема - оказа се, че темата интересува много хора и това може само да ни радва. Ще ми позволите да открия днешния дебат. Ние се колебаехме дали да го наречем дебат или кръгла маса по простата причина, че твърде експертни са знанията, които ще коментираме. Но всъщност заглавието няма значение. Идеята е заедно с вас да достигнем до нови идеи, които да бъдат практически приложими. Както забелязахте темата е: „Алтернативни инструменти за финансиране на българската култура“. Под това огромно понятие се крият всички средства, които идват в културата извън държавния бюджет. Но ние ще си позволим да засегнем в края на нашата дискусия и държавния бюджет. Защо правим всичко това? Защото дълбоко се надяваме, че в една бъдеща стратегия всички инструменти трябва да се разглеждат заедно. Че тя трябва да бъде създадена в блок, те да имат връзка и зависимост помежду си и само по този начин биха работили, за да превърнат модела на финансиране в нещо съвсем различно от това, което е сега. Първо ще ми позволите да представя нашите участници като ви предупреждавам, че една част от тях са сред публиката, тъй като явно местата не достигнаха: г-н Цветан Иванчовски, който е от Държавната комисия по хазарта, шеф на техния Правен отдел; г-жа Йорданка Фандъкова, заместник-кмет „Култура, образование, спорт и превенция“, заместник-кмет в отпуската, така че тук е като експерт в областта на културата и образованието; г-н Людмил Каравасилев, Обединена Българска банка, мениджър „ПР и спонсорство“, тук той ще представя спонсорите и нашите надежди и очаквания към тях; г-н Георги Чолаков е до него, Национален съвет за кино, а също и председател на Асоциацията на българските продуценти; г-жа Кристин Разсолкова, независим експерт и до мен г-жа Диана Андреева, изследовател от Софийски университет, Университет за национално и световно стопанство, а също така и проектен мениджър в „Червената къща“, в която сме в момента. Освен това обаче ми

позволете да представя още някои хора сред гостите, които са за нас приятна изненада: точно срещу мен виждам заместник-министър, г-н Явор Милушев, радваме се да Ви видим. До него виждам съветника на министър Данаилов, г-н Пламен Джуров; г-жа Агнес Зашева, която е главен секретар на Министерство на културата; до нея виждам г-жа Анна Емануилова, Правен отдел, нали не съм сгрешила? Очакваме г-н Даниел Калчев, изпълнителен директор на Национален фонд „Култура“. Също Кирил Илиевски, началник отдел „Култура“ към Столична община. Да не пропусна някой. А също, за съжаление аз не го познавам, представи го ти, моля те...

Диана Андреева: Директорът на Дирекция „Музеи, галерии и изобразителни изкуства“, г-н Руско Русев.

Биляна Томова: И също така виждам много хора, които преподават в софийските университети, виждам мои студенти, което може само да ме радва. Каква е нашата цел? В България не изпитваме оскъдност от талант, имаме оскъдност от гледна точка на финансовите възможности за неговата изява. И това продължава вече почти второ десетилетие. Защо? Първо сме в ситуация на рестриктивен бюджет. След това, имаме остатъчен бюджет, т.е. първо се разпределя за режийни, за работни заплати, дейност и най-накрая за продукт. Всичко това формира огромни очаквания, които не може обаче да бъдат удовлетворени и се изпитва огромна нужда от свободен оборотен капитал. Културата е единственият сектор, който няма свободен оборотен капитал, тъй като бюджетът е година за година, организациите не могат да предприемат решителни действия напред. Те нямат хоризонт на планиране, поради всичко това. Обръщайки поглед към алтернативните инструменти, всъщност ние ще потърсим другите възможни пари за българската култура. Като подчертаем, че културата не е само естетическа стойност и еманация на българския дух, но тя подобрява качеството на живот, спомага за устойчивото развитие на отделни региони, тя е и силен маркетингов и промоционален инструмент. Т.е. нека да потърсим едно партньорство между културата и бизнеса, а държавата като спойка между двете, като база, която създава законодателните условия. Както виждате на екрана, това ще са основните моменти, около които ще дискутираме днес.

Започваме от този, който е като поява най-стар – спонсорството. В средата на 90-те години имаме вече по-сериозни изяви в спонсорството на българската култура. Много е трудно да коментираме техния размер. Националната статистика не дава солидни данни в тази насока, но това, което знаем е, че това са обикновено между 3% и 15% от доходите за една културна организация – страшно зависи каква е тази културна организация: дали е национална, дали е част от сценичните изкуства, или пък представя културните индустрии. При нас спонсорството води преди дарителството. Ние не правим изключение, това е типично европейска ситуация. Данъчните облекчения и медийното ехо се оказва в много изследвания, че не са основната причина хората да подпомагат културата. Тогава какво е това, което ги подтиква? Дали идеята за добрия гражданин, дали за добрия корпоративен гражданин, или пък например създаването на добър имидж и някакви пазарни интереси? Това ще са част от въпросите, които аз бих насочила към *г-н Каравасилев* и най-вече доколко въпросът за спонсорството е част от стратегията на една българска корпорация. Трябва да ви кажа, че в България спонсори са големите фирми. Това са преди всичко банковият сектор, фирми свързани с комуникационните технологии, петрола. Другите, малките фирми, дават основно в натура, дават в много по-ограничени количества, така че е разнообразна картината, която се очертава пред нас. Доколко е израз на добра воля, на личен интерес подобно присъствие на спонсорския пазар, доколко във всичко това има стратегия? Защото ако има стратегия, това значи, че имаме тенденция и развитие; ако е частен случай, тогава си задаваме въпроса, защо е така и какво би трябвало да направим? Аз ще приключа само с думите, че идеята на нашето събиране е да видим тези инструменти в тяхната реалност. Тук всеки може да говори доколко този инструмент е осъществен от своята гледна точка. След това да потърсим причините, защо той не

може да бъде ефективен в нашите условия? И това, до което всички, които сме се събрали бихме се радвали да достигнем, е да дадем препоръки, които да бъдат насочени към Комисията по култура, към Министерство на финансите, към Министерство на културата, за конкретни стъпки, по които тези механизми да станат работещи. Сега ще ми позволите да дам думата на г-н Каравасилев с първия въпрос: дали е част от стратегията, каква е вашата мотивация, която се формира, когато подкрепяте една културна организация или едно културно събитие и какво ви води или какво ви спира, т.е. какви са ограниченията? Те въздействат ли на вашето решение? Защото знаете, че има няколко модела, които са известни за това, защо една компания става спонсор. Какъв е вашият модел, който сте избрали?

Людмил Каравасилев: Аз бързам да направя едно уточнение, защото така може да бъдат завишени очакванията, че ще дам отговор на всички въпроси и финансиране на всички проекти. Искам да перифразирам заглавието на една книга: „Светът е пълен със спонсори и спонсориране дебне отвсякъде“. И в България също. Така че евентуално могат да бъдат намерени. Ако погледнем комуникацията на една организация в областта особено на корпоративната благотворителност, на спонсорирането, е хубаво да можем да стъпим на два крака и да имаме две ръце – леви и десни, да даваме, вземайки. От едната страна – да изграждаме организацията и да мислим за нея като добър гражданин на обществото, който от чисто филантропски подбуди осигурява финансиране за важни за живота на обществото проекти и от друга страна - като един по-маркетингово ориентиран подход, при който организацията се стреми да продава своите продукти с помощта на спонсорството. По принцип парите са ограничен ресурс и нито една организация, нито едно правителство, самостоятелна организация, не може изцяло да финансира всички възможни съществуващи проекти. Затова, като част от своята стратегия, организациите могат да използват спонсорски проекти основно от гледна точка на това, че асоциирането на един продукт, на една марка, със спонсорството, е най-емоционален и най-добър подход за привличане на клиенти. От друга страна - ние осъзнаваме, че живеем в едно общество, в което парите са ограничен ресурс, културата има свои потребности. Така че балансираме двете неща активно - т.е. да даваме и да вземаме. За последните 6 – 7 години, от гледна точка на банката, да не казвам похарчени, но отделени са около 3 млн. и половина лв. въобще за спонсорски начинания и проекти, като фокусът ни е обикновено култура и изкуство, образование, спорт. Имаме интерес към малките общности, в които естествено и нашите клонове функционират. Опитваме се да създаваме един благоприятен климат, в който банката на дадено място да се асоциира с начинания, които са важни за живота на самата общност. Имаме афинитет към проекти, които по-скоро не са маркетингово ориентирани, свързани са основно - не казвам, че фестивалите не са добър начин да продаваш продукти и услуги - но основно се придържахме към финансиране на фестивали, на театър, музика. Имаме до някаква степен и маркетингова ориентираност, но не можем да се сравняваме с големите играчи на пазара, особено мобилните телефони, бързооборотните стоки, които по принцип, като стратегия да продават своите продукти, имат спонсорството като маркетингово средство. Особено примера с Vivatel - навлизането на пазара на Vivatel преди две години, тя сега продължава с много активно спонсорство, маркетингово ориентирано спонсорство при което продуктът се асоциира със съответния проект. Той е по-скоро масов, по-скоро представлява интерес за по-широка аудитория. И така една марка, която се появява на пазара по-късно от другите две, има възможност да вземе пазар и клиенти. Тенденциите - тъй като ставаше въпрос, как се развива спонсорството през годините - тенденциите в спонсорската дейност са още от началото на века, естествено Америка като пионер на спонсорската дейност. Нищо ново под слънцето, ние не откриваме топлата вода в България. Като процес в България нещо, което другите държави са изминали, да речем, за сто години ние го изминаваме за десет. Отначало ние навсякъде се опитваме да си поставяме логото – както се казва, видиш ли го, че се движи, сложи му лого. По-нататък започват да се търсят нови схеми. Непрекъснато повтаряме моделите, през които са минали и по-развитите общества

от гледна точка на спонсорската дейност. Ако похарчим 100 хил. лв. за спонсорство трябва да отделим и 100 хил. лв. за някакви допълнителни дейности от рода на промоции, рекламни кампании и други неща, като това се нарича активизация на спонсорството, за да можем да привлечем повече клиенти. От ОББ се очаква, тъй като сме по-консервативна институция, от нас се очаква да финансираме проекти, които са свързани с върха на, така да се каже, културната пирамида, там, където има по-малко възможности за маркетингови продукти и услуги и повече необходимост да се финансират проекти в областта на културата и изкуството, които изпитват необходимост да бъдат финансирани, за които не стига финансиране. Това са основно класическа музика, сценични изкуства. Естествено като търговска организация би трябвало да се опитваме да слизаме и надолу по пирамидата и да предлагаме повече спонсорство насочено към по-масовата аудитория, но там засега е царството на бързооборотните стоки, на мобилните оператори, които се борят за всеки клиент. Банките са пионери принципно във финансирането на всякакви проекти в областта на културата и изкуствата и също така в областта на благотворителността. Какви методи може да има? При нас обикновено културните спонсорства залягат в програмата за следващата година като отделен бюджет или като план за работа. Възможни са и финансираня чрез отделяне на проценти от такси и комисионни, чрез които една организация продава своите продукти и услуги. Да речем, ако ползвате наш кредитен продукт, 5 % от таксата за обслужване може да отиде за финансиране на някакво благотворително начинание.

Биляна Томова: Това, което Вие в момента коментирате е съвсем ново.

Людмил Каравасилев: Да, това е нещо, което ние по-скоро опитахме в посока на благотворителността, като се опитваме да осигуряваме лечение на деца с определен проблем, отделяйки пари от таксите на наш кредитен продукт за закупуване на лекарства. Но това е схема, която е напълно приложима и по целия свят може да се приложи и в областта на финансирането на културни проекти. Един от първите проекти, които е разработен въобще по тази схема е реставрирането на Статуята на свободата преди доста години с пари на American Express. Това е първата кампания, при която определена сума от транзакцията с карта отива във фонд, който трябва да осигури реставрацията на статуята. Възможни са всякакви проекти, особено с развитието на картовия бизнес. Съществуват и т.нар. affinity cards – карти, при които когато ти избираш да ги ползваш се съгласяваш определен процент от транзакция, такса или комисионна, в зависимост от случая, да отива за финансирането на някакъв културен проект, може и свързан с благотворителност проект, може да е за домове за сираци, може да е за кучета и котки, или каквото искате. Има всякакви възможности. В общи линии с развитието на пазара, с развитието на конкуренцията и особено в наситената с конкуренция област на рекламата повечето компании ще се опитват и търсят алтернативни форми, чрез които да промоцират своите продукти и услуги. Така че шансовете български културни продукти да намират финансиране ще се увеличават според мен. Това е тенденция. Но това е тенденция, която е свързана и с еманципация на самия фирмен мениджмънт – дали да отделя пари само за конвенционална реклама с карета и клипове, или пък да се опитва да продава стоките си и услугите си, асоциирайки ги с някакви културни проекти, отделяйки средства от своята печалба, за да подкрепя такива проекти. Така че конкуренцията е основната водеща сила, според мен, при търсенето, от гледна точка на компаниите, на алтернативни форми за промоциране на продукти и услуги. Все повече фирми ще търсят възможност да се асоциират с културни или други проекти в публичното пространство - може да са със социална отговорност.

Биляна Томова: А нещо съвсем конкретно да Ви запитам: има ли пречка, /тъй като Вие преминахте неусетно в областта на банкирането, т.е. към новите, съвсем модерни инструменти, които в България едва, едва навлизат – банкови възможности за подпомагане на изкуството и тъй като в момента Вие го използвате за съвсем

друга кампания, за благотворителност/ – има ли пречка това да стане и в областта на културата? Законодателна пречка?

Людмил Каравасилев: Не, няма. Въпрос на добро желание. Както казах, ние не откриваме топлата вода. Това го пише във всеки учебник по маркетинг, спонсорство, PR, комуникации и т.н. и ако се опитаме да го приложим в България, може да заработи. Няма пречки, които да ни ограничават да ползваме отчисления от наши продукти и услуги за финансиране на културни проекти. Няма такива пречки. Аз само с две думи ще продължа нататък. Искам да кажа кои са може би основните конкуренти в тези модерни схеми на събиране на пари за култура и изкуство. Основните конкуренти са спортът като, как да кажа, по-масова ниша, интернет комуникациите и новите технологии и за съжаление, за добро или за лошо, и благотворителността. Така че много често в чудене кого да финансират организациите – културата и изкуството, или здравето и живота на децата или социално слабите - могат да вземат решение в полза на здравето и живота. Това са основните конкуренти на културните проекти при финансиране от страна на големи организации.

Биляна Томова: Т.е. те са конкуренти и при вашия избор, нали така?

Любомир Каравасилев: Да. Както казах, ограничени са парите. Ние искаме и двете неща да направим, но не винаги се получава.

Биляна Томова: И един последен въпрос: какво би ви стимулирало да давате повече, обаче повече конкретно за култура? Защото ние тук сме фенове в тази област.

Людмил Каравасилев: Добри проекти, които от гледна точка на нашата организация, от гледна точка на нашето разбиране, интегрират, събират на едно място повече различни изкуства, да речем. Не само неща, които са свързани (нищо лошо) само с театър, музика или нещо друго. И затова за мен в продължение на години най-успешният ни спонсорски проект е Празници на изкуствата „Аполония“.

Биляна Томова: А бихте ли финансирали културни индустрии? Там нещата са по-различни и е доста по-голяма сумата.

Людмил Каравасилев: Финансирането на културни индустрии предполага вече някакви форми на кредитиране, на гарантиране на някакви инвестиции от страна на финансовите организации. Когато говорим за спонсорска дейност, ние говорим за бюджет за програма, която една организация обособява, за да подпомага конкретни проекти. Финансирането на културна индустрия означава, че някой трябва да гарантира тези пари. Защото аз, поне това е личното ми мнение, продължавам да смятам, че културният продукт в България е нестабилен и той не може, предполагам в 80% от случаите, да донесе някаква възвръщаемост. Така че, ако вероятно държавата се погрижи да гарантира или има някакви начини да се гарантира такова финансиране, вероятно е възможно. Но не съм експерт в кредитирането, за да продължа да говоря.

Биляна Томова: Вие просто потвърждавате тенденцията в нашия разговор, че ако държавата застане зад подобни идеи във вид на гарант, на гаранционни фондове, тогава вече ние ще имаме: първо, много по-сериозни пари в тази посока, след това ще имаме сигурност, тъй като наистина възвръщаемост не можем да очакваме. Много рядко има културни продукти, които имат сериозна възвръщаемост. Част от тях са културните индустрии, но примерно за българското кино това не може да се отнася. Така че там загубата, ако говорим в чисто комерсиален аспект, е предвидена. Въпросът е за другите аспекти, които държавата би трябвало да оцени и да подпомогне.

Людмил Каравасилев: Вероятно неща свързани с културния туризъм имат по-голям шанс в момента. Те са и по-лесни за организиране, има и по-богати общини, които развиват туризъм, които също могат да подкрепят такива решения.

Биляна Томова: Благодаря Ви. Аз смятам, че по-голяма добронамереност трудно можем да усетим още повече, че вратите на банката са отворени явно. Въпросът е, къде е позицията на държавата в такава ситуация и къде е позицията на културата? Ако банките са готови, защото това са рискови гаранционни фондове, тогава трябва да очакваме отговор и от другите две страни. Първо – проекти на достатъчна висота и то проекти, които не са от порядъка на 5 или 10 хил. лева., защото тези неща са ежедневие, а говорим за сериозни смесени проекти, партньорски и след това - ясен ангажимент в една бъдеща стратегия от страна на държавата, да стане гарант. Нещо, което го има в много европейски държави и което е начин на финансиране на - още един пример от киното - на Франция. Гаранционният фонд е основен за създаването на нейната киноиндустрия. Аз много благодаря.

Людмил Каравасилев: Само искам да допълня, че колкото държавата не е готова, толкова и финансовите институции не са готови, защото може би не сме се усетили, че има възможност, има възвръщаемост от тези проекти. Т.е. и ние трябва да се еманципираме. Но нещата трябва да вървят заедно – и държавата и банките да се еманципират достатъчно, за да приемат такива проекти. Аз мисля, че ние не сме готови, не сме готови определено, не са ни отворени очите, така да се каже.

Биляна Томова: Важното е, че сърцето е отворено явно. И така, искам да ви предупредя, че ние ще вървим по този начин: всеки ще има своята зона на изказване, което обаче не означава, че общите интереси, които събират хората тук на тази маса, няма да се преплитат. Така че аз в никакъв случай не взимам думата от *г-н Каравасилев*, а просто временно я прехвърлям нататък, към следващия инструмент, който виждате. Това са фондовете и арт лотото. Макар че ние засегнахме току що фондовете, но ние ги засегнахме по един доста футуристичен начин – гаранционен фонд, рисков фонд – неща за които трябва десетилетия пазарна зрялост и банков интерес, за да станат. А фондовете, за които ще говорим, са съвсем различни ситуации. Тях ги има. Някои работят, други се опитват да заработят, трети са идеи. Става въпрос за фондове от типа на Национален фонд „Култура“(НФК), фондове, които са общински, например Меценатската програма, макар че тя не е фонд, след малко ще чуем точно какво е и фондове, които са посветени за финансиране на отделни изкуства – примерно фонд „Българско кино“. Преди това обаче ще ми позволите едно съвсем кратко въведение за фондовете, тъй като тази система е безкрайно различна във всички държави, но има и неща, които я сплотяват. Виждате, че там¹ са записани няколко години – 2000г., 2005г., 2007г. – т.е. като степен на зрялост това са по-късни инструменти, които са се появили. Те са свързани с – например НФК със Закона за закрила и развитие на културата, '99-та година. Регионалните фондове – един единствен беше първата лястовица, този в Шумен. Сега имаме още един добър прецедент, който е доста по-различен – на Софийска община. Фондът за кино, свързан със закона за кино, който за съжаление все още е мечта на тази гилдия въпреки четири години упорит труд в тази посока и арт лотото, което е свързано със Закона за меценатството появил се в края на 2005г. Между всички тези дати виждате, че е доста малко разстоянието, т.е. забелязва се една динамика през последните години. Доколко обаче тази динамика говори за зрялост на институциите? Т.е. на държавата, на пазара, на бизнеса, за да поеме това развитие. Самата фондова система винаги се е смятало, че дава баланс между социално и пазарно присъствие и че тя е нещо много добро, защото събира пари от пазара. Тя би трябвало да е прозрачна, което между другото се явява често много голям проблем и всъщност това е и една от идеите защо, когато заговорим за фонд в България най-често чуваме репликата: „ние сме във валутен борд и фондове не

¹ Схемата-слайд на стената – може да се види като приложение в края на стенограмата.

могат да бъдат създавани". Аз лично никъде не съм виждала това документално записано. Единствената идея, която може да бъде в тази посока е, че ако фондът не е прозрачен, това наистина е финансов проблем, но има много възможности, за да не бъде така. Другото добро, когато говорим за фондовата система е, че те имат много ясна целева насоченост. След това – че се създават по определен закон, т.е. че регламентът е ясен, че парите би трябвало да са извън държавния бюджет. Защо казвам „би трябвало“? – защото нещата много често при нас са на границата. И преобладаващо, когато се създават фондове, особено тези, които споменах, че или ги има или са в някакъв етап на развитие, използват все още средства от държавния бюджет. Ще ви дам само един пример – НФК е почти изцяло финансиран от държавния бюджет. Много малко са средствата, които са пазарни и това е така, защото, имаме неработещ, механизъм за събиране на тези средства. Мога да ви дам и друг, идеален пример, който е малко по на запад, в Унгария, която има почти, един момент, за да не ви излъжа със сумата, 14-15 млн. евро в този фонд. Но това са пазарни пари, т.е. това може да се направи. Нека да погледнем обаче как да се направи. Какви са пътищата, за да го постигнем? И тъй като най-старият фонд, за който споменах е НФК /започнал работа след 2000г./, бих искала тук да дам думата на г-жа Разсолкова. Заповядай Кристин.

Кристин Разсолкова: Добър вечер на всички и от мен. Аз ще подхвана това, което искам да кажа от репликата на колегата преди мен – „ние не откриваме топлата вода“ и мисля, че това по отношение на НФК е много валидно. Сигурна съм, че всички присъстващи тук имат някакъв опит с фонда - дали като подкрепяне или по някакъв друг начин, като партньори. Но на мен ми се иска да ви представя една малко по-различна гледна точка – на човек, който се е заинтересувал от работата на фонда, станал му е интересен от чисто изследователска гледна точка. И проследявайки процесите на намаляване на финансиране на култура в цяла Европа се запитах как това изглежда в страната. Следя работата на фонда в последните три години, направила съм няколко проучвания. Примерно, мога да ви кажа как се приема той в страната и от части как се приема и в чужбина. От което всъщност бях донякъде изненадана – когато при представяне извън страната, той беше определен като организация, която работи на една ръка разстояние. Без никакво учудване колегите просто казаха „абе, вие си имате arts council“. За мен другото много интересно нещо в работата на фонда е фактът, че той работи с проектни субсидии. На фона на финансирането в страната, което е в голямата си част за поддържане, на както говорихме с *Георги Чолаков* - за социално поддържане на съществуването на културата, парите за проекти са много малко, а той дава проектни субсидии. Той е създаден като обществено-държавен фонд и с това е много интересен. Интересен е и с това, че представлява точна форма на държавна подкрепа, която е непряка и която има за цел да даде една ефикасност и обективност на средствата, които се дават. Преди да започне нашата кръгла маса тук, ние проведохме един предварителен разговор и дори имаше емоции. Ставаше въпрос за фондовете, има ли изобщо фонд, или дали фондът е фонд или е програма? На мен ми се иска да не стигаме до крайности. Мисля, че фондът е фонд и то работещ. От проучванията виждам, че хората го възприемат като институция, която работи прозрачно, демократично, отчита се. Едно от най-важните неща, които се отбелязват е, че проектите се оценяват професионално и по достойнство. Това всъщност е и една от отличителните черти на агенциите, които работят „на една ръка разстояние“. Фактът, че проектите и субсидиите се дават като резултат от една чисто професионална оценка на хора от културните гилдии, от тези на изкуствата и това осигурява една обективност. И осигурява също така нещо особено важно – една отделеност от политически натиск. За този тип фондове, които работят действително на една ръка разстояние, характерна е различна степен на независимост от съответното министерство на културата. Може фондът да бъде много близко, много тясно под крилото на министерството, може да бъде и доста независимо. Тук, мисля че поне моите изследвания показват, че НФК спазва в момента една, бих казала, „златна среда“. За мен беше изненада, че бенефициентите на фонда свързват

неговите постижения и с Министерство на културата. Същевременно обаче отбелязват и неговата самостоятелност, отбелязват способността му да работи на ниво много близо до създателите на култура, потребителите и опитите му да прави културна политика, която очевидно става все по-интересна. Аз бих искала обаче да помислим за нещо друго. От последното проучване, което правихме - то беше от последните три години от работата на фонда, т.е. малко по-обширно. От него излязоха няколко по-основни заключения: беше ясно, че фондът е една вече европейски тип организация и ни осигурява някакъв общ език с организациите от този тип в Европа. Беше категорично изведен и фактът, че той има недостатъчно финансиране. Какви са причините за това? Как може да бъде увеличено? Бенефициентите на фонда и партньорите му имат доста широк обхват от идеи. Ако се върнем към нормативната уредба, с която е създаден и за която говори и Биляна, там има изредени повече от десет източника на пазарни, небюджетни средства, с които фондът би трябвало да увеличи своя бюджет. Аз съм се запознала с два анализа за това, защо няма такава събираемост. Те са много интересни, няма да ви ги разказвам в подробности. За мен по-скоро би било по-интересно да чуем мнението на останалите панелисти. Какви конкретни мерки биха могли да се вземат в тази посока? Защото за момента моето мнение като изследовател е, че един от основните, бих казала основния проблем на такъв вид фондове, е ниската събираемост. Интересен е и още един въпрос – в един от тези анализи беше направена нещо като прогноза за това, че ако фондът има събираемост на средства събирани от такси и глоби според Закона за авторското право и сродните права, то той би имал събираемост от над 1 млн. и 400 хил. лв. Това поставя и друг въпрос – възможно ли е да има в нашата страна организация с толкова голям бюджет и как тя би работила? Това е една друга страна на въпроса. Мисля, че в основни линии това е, което бих искала да ви кажа. И пак се връщам към основните неща. НФК, от една чисто изследователска гледна точка, е една интересна структура, много близка до европейските, която е с потенциал да работи. Но това е, бих казала, жестоко спъвано от липсата на средства. Не го казвам като защита, но подчертавам този факт. Интересното също е, че бенефициентите и партньорите на фонда имат прекалено много и прекалено високи изисквания, което, моят опит доказва, е типично за ситуация, в която разпределението на средствата не е достатъчно добро, пазарният механизъм не работи достатъчно добре, средствата са малко и една организация, която е успешна в някаква степен, около средната дори, тя привлича много, много очаквания. В случая мисля, че фондът е успешен доста над средната и за мен е интересно как ще продължи развитието на съществуването в една среда на НФК и на регионалните фондове, доколкото имаме начало на фонда в Софийска община. Макар че говорихме преди сесията – той не е фонд, а програма. Нека да чуем защо не е фонд.

Биляна Томова: Мога ли да използвам момента и веднага да репликирам? За мен 1млн. и 400 хил. лв. събираемост не е някаква сериозно голяма сума, т.е. това е нещо, което съвсем естествено в областта на културните индустрии. Защото това е сумата, която струва един български филм днес. Примерно, Националният филмов център разполага с над 6 млн. лв. годишно. Въпреки това те не му стигат. Така че, дай боже, повече. В този смисъл 1млн. и 400хил. лв. е едно добро скромно начало. Разбира се, сравнено с днешните пари, които са 400 хил. лв. – те, пък са много, много скромна история.

Кристин Разсолкова: Да тази сума не би била голяма, но ако по всичките 10 източника, които са предвидени в закона, фондът може да има събираемост, то тази сума би станала доста сериозна. И това изисква съответно на това ниво управление и мениджмънт.

От публиката: Под финансиране говорим за еднакъв период?

Биляна Томова: Да винаги, защото той е бюджетен, защото каквото е останало трябва да се върне. Което не е най-доброто, но е така.

От публиката: Събираемостта къде се къса?

Биляна Томова: Аз мога да Ви посоча конкретно. Тя не се къса. Нея я няма.

От публиката: И какво се получава – да не събираме парите от глоби, защото ако събираме парите не можем да управляваме фонда. Кажете го на по-разбираем език.

Биляна Томова: Няма такова нещо, не. Би ли ни изяснила? (към *Кристин Разсолкова*).

Кристин Разсолкова: Искам просто да има известен баланс в нашия стремеж да има повече пари за култура. Да, трябва да има повече пари за култура, но аз гледам на фонда като една конкретна институция. Тя си има своя профил, има си своите задачи. И естествено възниква въпросът: тя в момента работи добре. Аз не знам как тя би работила с толкова много по-голяма сума. Вероятно ще работи още по-добре, а вероятно ще работи различно. Вероятно равновесието между чисто проектните субсидии и тези, които са по-стратегически ще бъде по-различно. Не става въпрос да не се събират повече пари, напротив. Фондът има много сериозна нужда от това, защото трябва да отговори на изискванията на бенефициентите си.

Биляна Томова: Ще си позволя едно много кратко допълнение. Пред мен е извадка от Закона за закрила и развитие на културата (ЗЗРК), от където мога да ви прочета наистина кратко от къде би трябвало да дойдат от пазара средства за НФК - Закон за авторското право и сродните му права, глоби. Много добре знаете, колко трудно осъществимо е това. След това: приходи от наеми - един момент, защото са няколко точки. Няма да ви ги дочета така, защото са много. Само ще ви проясня, че става въпрос за следното: липсва механизъм. Законът сам по себе си е прекрасен, но за да го прилагаш се изисква се нещо много просто – това е механизъм, в който има алгоритъм – кой го прави, как го прави, от къде, кой отговаря пред Министерство на финансите. Голяма част от нещата, които четем тук са невъзможни да бъдат събирани, защото, например, няма база данни на паметниците, не са категоризирани според значението си – става въпрос примерно за паметниците на културата, тъй като има приходи, които са свързани с тях по закон. Когато обаче нямаш база данни, нямаш категоризация на този културен продукт - от тук нататък ти просто стоиш и чакаш това да стане. В много отношения законът е създаден във времето напред. Част от нещата липсват като институционална изграденост, като разработка, което всъщност показва, че е време да го направим. Въпросът е кой? Тъй като това са според мен, определени задължения на хората, които вземат някакви административни решения. Но аз винаги смятам, че всичко това трябва да бъде лобирано, т.е. трябва да се иска, за да стане. Аз сега ще дам думата на г-жа Фандъкова за този въпрос, който Кристин отправи: фонд ли е Меценатската програма? Ако не е фонд, какво е точно? Заповядайте.

Йорданка Фандъкова: Благодаря Ви. Добър вечер и от мен. Аз ще направя уговорката, че приех тази покана, за да се опитам да направя проблемно изказване, по-скоро, за да бъде полезна, не, за да разказвам какво представлява Меценатската програма – първо: защото това вече е доста известно, предполагам в пространството и сред аудиторията и второ: може да бъде видяно, защото правилата са качени на сайта. По-скоро наистина да се опитаме да намерим решенията на проблемите, които съществуват. Дали е фонд, защо не е фонд? Всъщност това е програма и аз ще кажа защо е програма. Но ще започна от там, от където Вие завършихте. Първо да кажа, че аз представлявам Столична община. Като първи стъпки към добра практика за програмно разпределение на средства за финансиране в сферата на културата, моята радост е, че тези средства не са никак малко по принцип. Общината не отделя

никак малко на фона на това, което беше цитирано. След малко ще кажа точни числа. Но дълго време ние търсихме начина да направим общински фонд така, както той е назван, бих казала, регламентиран в ЗЗРК, където наистина има такъв текст, че общините могат да имат подобен фонд. Но много точно беше казано преди мен, че всъщност има текст, но няма механизъм за прилагане. Привлякохме партньори и дълго време работихме по този въпрос заедно с Фамилия неправителствени организации, с общински съветници, хора от администрацията. В края на краищата мисля, че стигнахме до един определен резултат, който се надявам в бъдеще да бъде реализиран. Разбира се, за това ще трябва още усилия. Но така или иначе общината отделяш, и миналата година отдели също така сума, която и тази година беше предвидена в бюджета, в размер на 1млн. лв. за финансиране на културни дейности. Това може би не е известен факт, тъй като миналата година тези средства бяха изразходвани и то за едни доста сериозни, добри проекти. По-скоро това беше изцяло по решение на органа, който управлява общинския бюджет, който взема решения - това е Общински съвет и по предложение на Комисията по култура най-вече. Заедно с колегите от тази комисия имахме желание да направим по-прозрачни механизми и може би по-експертни, за определяне на тези проекти. Така или иначе Общинският съвет беше взел едно решение през 2005г. за създаване на Меценатска програма „Култура“. Тази програма е била оспорена от администрацията на общината и оказа се, не случайно, не от лошо желание или от липса на желание, а по-скоро от заложен в самите правила някои проблеми или слабости или може би неща, които предполагаха възникването на такива проблеми. Тази програма стоя до 2007г. в съда, който взе решение, че тя напълно отговаря на изискванията и че, така да се каже, на популярен език, бе освободена от възраженията и можеше да бъде приложена. Но аз правя цялата тази уговорка, за да ви кажа, че Меценатската програма „Култура“ на Столична община има за цел да създаде правила за разпределение на публичните общински средства. Това са средства от общинския бюджет за създаване на механизми за по-прозрачно разпределение и пак ще кажа - по-експертно разпределение на тези средства. Така че това е разликата сигурно с фонда. Разбира се, в правилата на тази програма са заложен два източника на приходи. Единият е субсидия от общинския бюджет, другият е дарения и помощи. И тук е съдържанието на думата „меценатска“. Засега трябва да кажа, че тя е само Общинска програма „Култура“. Аз се надявам, че ще се развие и втората част. Но така или иначе тази програма стартира в средата на бюджетната година. Доста голяма част от средствата вече бяха разпределени по стария, познат начин на изразходване. Пак ще кажа – за съвсем добри проекти, но проекти, които бяха оценявани от представители на Общинския съвет, т.е. органът, който управлява средствата. Възможността, която даде Меценатската програма е в тази дейност да се включат експерти. Да се включат хора от сферата на културата, които фактически да гарантират не само прозрачност, но и по-голямо качество на културния продукт, който да се получи в следствие на това финансиране. Така че всичко това за мен е просто една крачка, една стъпка и аз смятам, че тя е успешна, въпреки че доста бяха големи очакванията към програмата. Беше казано и по повод спонсорството - това е хубаво, че има големи очаквания, но възможностите често се разминават с тези очаквания. Доста голям беше интересът. Постъпиха много проекти, изключително много. Не беше възможно да бъдат финансирани всички и със сигурност има разочарование в някои от кандидатстващите организации. Но така или иначе тя стартира. Аз само ще представя г-н Кирил Илиевски, който присъства тук. Това е началник отдел „Култура“ в Столична община, който представлява координатор на програмата. Програмата има и Управителен съвет. Тя се управлява и от Управителен съвет, в който влизат представители на Общинския съвет и съответно на творческите организации. Аз по-късно по-скоро ще се постарая да отговоря на конкретни въпроси, защото това, което исках по-скоро да кажа е, че тази програма представлява само начин за разпределение на общински средства. А желанието ни е да можем да реализираме идеята за фонд, за общински фонд, който обаче, за да бъде реализиран трябва да има много добра координация между няколко закона. Не само да има механизъм за реализиране на тази част от ЗЗРК, но

и той да кореспондира със Закона за държавния бюджет, Закона за местното самоуправление. Пропуснах да кажа, че Меценатската програма функционира изцяло върху Закона за местното самоуправление. А в същото време, за да има фонд, той трябва задължително да координира всички тези закони и разбира се, и Закона за обществените поръчки, който ни създаде доста трудности при желанието ни да изградим правилата на фонд „Култура“. Така че моята надежда е, че ще има Общински фонд „Култура“, че ще можем да го реализираме, след като бъдат приети законите, така че да позволят това и в сътрудничество с другите общини, които работят по този въпрос, и в сътрудничество с неправителствения сектор, който е много ценен в това отношение, за да може да се включи и той и да предаде още по-голяма прозрачност в целия процес.

Биляна Томова: Да разбирам ли, че въобще не сте използвали ЗЗРК, когато сте създавали програмата?

Йорданка Фандъкова: В ЗЗРК текстът е мисля познат за присъстващите тук и той е, че общините могат да създават общински фонд. Друга възможност всъщност не се регламентира там.

Биляна Томова: Вие досега споменахте преди всичко източници, които са от бюджета. А бъдещата ви практика? Предвижда ли източници, които са пазарни, защото те са в изобилие в София. Все пак кипи бизнес, много динамично се развива града.

Йорданка Фандъкова: Да, аз казах, че моето пожелание е да могат да се намерят най-добрите механизми, защото в същото това време ние имаме изключително богата практика за привличане на средства по първия източник – средства от спонсорства. Но те обикновено идват в общината с идеята за финансиране на съвсем конкретни проекти. Само преди няколко дни в зала „България“ се състоя един много добър концерт на изпълнители от Израел и Япония, под диригентството на диригент от САЩ. Изцяло този скъпо струващ концерт беше финансиран със спонсорски средства. Но те бяха целеви, предвидени точно за този конкретен концерт. По този начин реализирахме наистина много, много добри проекти, но желанието е да се намерят механизми, така че в Общинския фонд да се набират средства от представители на социално отговорния бизнес. Аз смея да кажа, че те са твърде много в София. И ние сме много благодарни на всички. Просто практиката ми е такава, че, смея да твърдя, те са повече, отколкото ние си представяме. Въпросът е, че работа на институциите, на законодателя на национално и на местно ниво е да намери механизмите, които да позволят да обединим тези два източника и всички останали, за които тук стана дума. Да могат да се увеличат средствата и да се разработят най-добрите механизми за разпределянето им.

Биляна Томова: Да разбираме, че нещата са в развитие – днес е това, другата година ще е доста по-разкрепостена ситуацията – имам предвид като намиране на средства и като търсене. Ако сега се говори за суми под 1млн. – примерно 500-600 хил. лв. – сумата ще се запазва, ще нараства, или...? Какви са вашите очаквания? Защото за тази година нещата са приключени, ясни като разпределение.

Йорданка Фандъкова: Плановете са такива и аз се надявах да стартира добре тази програма, за да може да се защити бюджет който да е равен поне на този, който беше предвиден за тази година в рамките на 1 млн. лв. за финансиране на такива проекти. Но във всички случаи – с развитието на правилата на програмата, с отчитането на това, което създава определени проблеми, за да можем да намерим по-добър модел. Но пак ще кажа, че ако има добра промяна в ЗЗРК, която да позволи прилагането му в частта „създаване на Общински фонд“ – това ще позволи на всяка една община, без да преминава целия този път от година и половина, целия този период, да зависи само от нейното добро желание, това да се случи, а не да се

търсят механизми. Бихме работили с удоволствие това нещо да се случи. Между другото, имахме предложения при обсъждането на закона – внесохме предложение заедно с Семейната неправителствена организация, с други общини. Аз обаче не зная, дали в момента има резултат. В тези предложения бяхме разработили един цялостен механизъм за прилагане на този текст. Не знам какъв е резултатът обаче.

Биляна Томова: Тук не виждам представители на Семейната. Аз също не зная докъде е стигнало. Мога да посоча само една обнадеждаваща точка в ЗЗРК – т.4, когато говорим за приходи: „други източници определени с решение на Общинския съвет“. Т.е. ето ви една врата към пазара. Това да вземем само от ЗЗРК, мисля, че при едно качествено прозрачно използване, изобщо не е малко. То е явно въпрос и на лични възможности, защото много зависи това, кой го прави. Г-н Георги Чолаков, отиваме към фонда, който го няма. Обаче който страшно искаме да го има. Аз имам поглед върху Закона за филмовата индустрия (ЗФИ) от времето на неговото създаване и знам колко мъки премина кино гилдията, за да го има дори и в този вид, в който е днес. Днес той отново се преразглежда. Нанесени са доста поправки. Мисля, че е пред второ четене в парламента. Фондът ту се появяваше, ту изчезваше. В някои от първите форми на закона имаше фонд. Той беше много стабилен като източници. Те бях почти всички пазарни – процент върху билетите, които ние купуваме, когато отиваме на кино, такса върху разпространителите на аудио и видео продукти, върху реклами, които са в медиите, преди всичко телевизията и другите кабелни разпространители. Т.е. така, както се прави по цял свят – възможност тези, които имат най-бърз оборот на средства, а това са разпространителите всъщност, да подкрепят самия продукт. Това е един вид целева такса – взимаш от продукта и го насочваш отново към неговото създаване. Не сме първите, които бихме имали такъв фонд. Отново ще дам за пример европейската практика с много сериозни постъпления и със сериозни облагания на тези, които разпространяват даден продукт, за да има пари за тези, които го създават. Одисеята на този фонд е много дълга. Имам наблюдения през последните години как след гласуване в Националния съвет за кино той беше вътре. След това, при първо четене в Комисията по култура, вече го нямаше. Т.е. явно има много противоречия свързани с него. Самата идея за фонд, мисля, че е изключително качествена като подкрепа. Въпросът е какво го спира? Давам думата на г-н Чолаков.

Георги Чолаков: Аз няма да се различавам особено от тези, които говориха преди мен. Има един основен принцип във финансиране на културата, поне в европейската практика – това е проектното финансиране и създаването на институции, които работят на „една ръка разстояние“. Центровете бяха създадени през 1991-ва година с идеята да бъдат т.нар. институции „на една ръка разстояние“. От тях до момента оцелява единствено Националния филмов център (НФЦ). Идеята за фонд „Българско кино“ е от 1991-ва година, когато се правеха реформите – т.е. цикълът не се затвори. Киното е може би единствената културна сфера, в която действително има само проектно финансиране, няма институционално финансиране. Не искам да гледам в паничката на другите изкуства и не е правилно. Би трябвало да има повече пари за тях. Но само като пример ще дам, че за сценични изкуства и музикални изкуства грубо казано се отделят около 50 млн. лв. от бюджета, от които по-малко от 5% са за дейност. И в тази връзка аз казах, че Министерство на културата изпълнява по-скоро социална функция, отколкото културни функции. Парите за дейност би трябвало да бъдат много повече. В киното въпросът за създаването на фондове набиращи средства от пазара е започнало след войната. Ние пак няма да открием топлата вода. Направено е първо във Франция и е европейска практика. Мога да кажа само, че за 2005г. публичните фондове в страните в Европейския съюз са събрали 1 млрд. и 200 млн. евро в тези фондове, като участието на бюджета на съответните страни не надхвърля 10%. Какви са възможностите на българския пазар за набиране на средства? За миналата година оборотът на телевизионната реклама, излъчваната реклама по телевизията, е около 240 млн.лв. На кабелните оператори приходите са около 150 млн.лв. като минимум, тъй като има 1млн. домакинства, поне

по данни на статистиката, които имат кабелна телевизия. При 10лв. месечна такса това за 10 млн. на месец или 120 млн. лв. на година. Киноразпространението е пренебрежимо малко като приходи, тъй като бокс-офисът, годишният, е около 12 млн. лв. Приходите от DVD и видео разпространение по данни на световната практика, тъй като у нас няма статистика в това отношение, вече надхвърля близо два пъти бокс-офиса от киносалоните. Ако предположим, че 12млн. са бокс-офис от киносалоните - приходите от разпространение на DVD и видео са около 24 млн. лв. Т.е. събират се приходи от пазара от порядъка на 350млн. При една 2% такса, това са 7млн., които биха могли да влязат в този фонд. Като за момента, за тази година държавната субсидия, която е определена за финансиране на филмопроизводството при 90% изпълнение на бюджета е 6 млн. лв. Събрани двете суми правят 13млн., което на практика би означавало два пъти по-голямо производство. Искам да обърна внимание на още един факт. Филмопроизводството по принцип се води културна индустрия. Въпросът е, че когато говорим за културна индустрия има т.нар. изключения, които са приети от Европейския съюз, доколкото ние сме страна членка на Европейския съюз. И аудиовизуалната сфера е едно от тези изключения. Може би повечето то вас сте чували, че в продължение на двадесет години, първо по преговорите и след това в Световната търговска организация, този въпрос е сред основните конфликти между Съединените щати и Европейския съюз. Позицията на ЕС е неотклонно, че тази индустрия не е само индустрия, а е и култура. В директивата създадена за данък добавена стойност на ЕС има недефинирана ставка за тази сфера – т.е. тя може да бъде 0% или 5% или 7% - това е въпрос на вътрешно решение на страната. Има и едно комюнике на Европейската комисия от 2001г., което също разглежда проблемите с финансирането от държавата на аудиовизуалната индустрия. Т.е. това е околната среда, така да се каже. Има закони, които са приети в различните страни. Понеже ние много се съизмервахме и с Румъния в последните години – общо взето тия пазарни източници, които аз ги посочих в началото, те фигурират в румънския закон. И за последните три години Румъния, която беше долу-горе в нашето дередже - да прави по два-три филма годишно - в момента прави по двадесет. И както писаха тази година вестниците, румънците взеха „Златната палма“, а ние се качихме на черешката. Не мога да кажа, че няма промяна в последните 5 год. - от приемането на закона, до момента. Мога да кажа, че има развитие. В какъв смисъл? Ако 2002г. понятието „фонд“ беше мръсна дума, то все още продължава да е мръсна дума, но в текстовете на някои народни представители, то се появи като предложение за узаконяване и съществуване. Разбира се, това ще срещне съпротива. Аз нямам илюзията, че това ще бъде прието. И ги нямам тия илюзии поради простата причина, че от '97год. се размахва чудовището Международен валутен фонд...

Билиана Томова: борд..

Георги Чолаков: Е, все едно. Той е изразителят на Международния валутен фонд (МВФ). Само че МВФ никога не ни е забранявал да правим каквото и да е. Той ни е забранявал да харчим парите без контрол. Всички знаем, че общо взето има над 4 млрд. лв. сива икономика и никой не прави сметка за това. А примерно за едни пикливи 10 млн. лв., нали тук говорим да имаме повече приходи, източници за културата или не. Смешни пари, ако говорим от гледна точка на киното. 5 млрд. лв. са нищо, а 1млн. лв. е много – зависи от гледната точка, къде отиват и как се харчат. Освен това, т.нар. аудиовизуална сфера не се състои само от киното. Тук влизат телевизия или т. нар. телевизионни оператори. Има съответните европейски документи. Нашият закон по никакъв начин не съответства на тях. Никой не обръща внимание на това. Говорим за механизми. Фондове много, но фонд „Култура“ беше закрит с едно изречение в Закона за държавния бюджет преди три години на практика. Защото фонд „Култура“ е една бюджетна програма, нищо повече. И не може да има събираемост, когато няма интерес тези пари да останат в този фонд. Това е много просто. Кой ще си прави грижа да събира едни пари, които ще трябва да върне в края на годината? За какво да ги събира? Или да нулира в края на

годината? Аз не знам, колко са силите на министерството. Трябва обща политическа воля. Или ще има фондове в сферата на културата, или няма да има. Иначе всичко са празни приказки. Ние може да си говорим, че ще направим фонд „Българско кино“, ще събираме тия пари. И за какво? На края на годината да се върнат – това е пълна глупост, кой ще го направи? Кой ще ги събира тия пари? Просто затова наистина трябва да има широк разговор. Както г-жа Фандъкова каза – имахме не знам си колко проблеми пред съда, за да узаконим една програма, защото няма законодателство. А не е вярно, че няма възможност – нито МВФ е забранил, нито Европейската централна банка е забранила да се създават фондови структури. В цяла Европа съществуват и никой не ги е забранил. А имат не по-малко строга финансова дисциплина, отколкото в България, даже може би е по-голяма. Защото сивата икономика все пак ни иззема 25% от БВП. Така че за мен сериозният разговор е това: доколко има диалог първо между държавните институции и гражданското общество; доколко публичните институции искат да ограничат, т.е. дали има политика в даден сфера?

Биляна Томова: Конкретно все пак, какво е твоето предложение? Това са проблеми, с които са запознати част от хората. Идеята е, как виждаш решение на всичко това?

Георги Чолаков: Решението го виждам само в диалога. Докато не узрее обществото, нищо няма да се случи. Защото, аз пак казвам, има голямо придвижване от 2002г. до 2007г., тогава никой не искаше да слуша за фонд.

Биляна Томова: Да разбирам ли, че под „диалог“ разбираш „лобиране“? Защото в момента също водим диалог, а после какво ще последва от всичко това?

Георги Чолаков: Положителното е, че тук има поне шест-седем души от Министерство на културата, което за мен е много хубаво. Т.е. може би ще има известна чуваемост. Днес в Комисията по култура също имаше известна чуваемост, което е много хубаво. Друг е въпросът, че те не могат сами да го направят това.

От публиката: Погледнете в Америка как е, казвам го като неправителствена организация: даряваш и колкото си дарил, с толкова ти спадат данъците. Тук, се чудя, как Орешарски го е направил 10% и 5% от общата печалба. Да дойде той да прави благотворителност – да види как става.

Георги Чолаков: Не, за да има дарителство трябва да има стимул за този, който дарява. Той трябва да печели, така е в цял свят. Който дарява трябва да печели от това, т.е. преразпределителските функции на държавата трябва да се намалят.

Биляна Томова: Благодаря. Аз чух една много добра новина: фонд „Кино“ върви все пак крачка напред, т.е. появил се е в закона.

Иван Павлов: Има предложение, както днес в Комисията по култура. Има предложение подкрепено от Министерство на културата за създаването на фонд „Кино“

Биляна Томова: Това е сериозна крачка, защото тя не беше стигнала там, в Комисията по култура, от преди няколко месеца. Тогава въобще го нямаше фонда споменат в закона. Това е хубаво.

От публиката: Извинявайте много, мога ли да кажа във връзка с фонда: това е много добре наистина, ако Министерство на културата го е подкрепило. Само че искам да кажа нещо такова: ако този фонд бъде приет, той не трябва да бъде под каквато и да е форма, т.е. основно той не трябва да бъде на бюджетна сметка. Да не отиват парите да се зануляват всяка година, ако това го няма все едно го няма и

самия фонд. И второто нещо: ако няма публичност и прозрачност в дейността на този фонд за всяко едно нещо, не само за бюджетните пари, които ще се вкарват, а и за всичките дарения и спонсорство и всички други постъпления, такси и т.н., за да знаят хората по какъв начин се изразходват тези пари. Ако тези две неща не станат, все едно този фонд не съществува. Ще стане една програма.

Биляна Томова: Много ви моля, след като приключим разглеждането на инструментите, изцяло думата ще е ваша. Съгласна съм с това, което казахте – не бива да се занулява. Тогава няма да бъде фонд, а ще бъде бюджетна сметка и тъй като аз знам какво влиза в този фонд, поне като проекция, това са пари от пазара. Тях е абсурдно да зануляваш. Взимаш пазарни пари, а след това постъпваш толкова консервативно. Но дано това да е първият реален фонд в България. Време му е, тъй като все по-малко зависим от МВФ. Това са, да речем, първи признаци за развитие. Ще ми позволите да мина към следващата точка, която е за лотарията или т.нар. арт лото. Това е една ситуация очаквана дълго време в българската култура. Арт лотото се появи като..., сега ще ви цитирам - днес говорим за арт лото като чл.31 от Закона за меценатството. Ще ми позволите едно много кратко въведение преди да дам думата на г-н Иванчовски.

(от Министерство на култура, г-жа Анна Емануилова). Искате Вие думата, добре. В такъв случай първо Министерство на културата и след това г-н Иванчовски. Аз ще ви разкажа накратко докъде всъщност е стигнала цялата ситуация и откъде е тръгнала. Едно много кратко въведение, за да могат те да се концентрират върху проблемите и възможните решения. Идеята за арт лото в европейски мащаб не е нова. В много страни тя е разпространена като дава, в една Финландия например, 70% от парите за култура, в една Великобритания около 30%. Има, разбира се, и страни, в които е 2-3%. Какво е доброто? Това са отново пазарни пари – не увеличаваш данъка, не взимаш от бюджета. Това са пари на хората, които по някакъв начин имат отношение към хазарта и част от тях се отчисляват за т.нар. "добри каузи". Те могат да бъдат различни – култура, здравеопазване, социално дело. В България от 2000г., с влизането в сила на новия Закон за хазарта всъщност има отчисления от лотарията. Много малко хора го знаят, тъй като това явно не е достатъчно публично. Отчисленията са малки. Това, което остава от печалбата, тези проценти се разпределят: 25% за култура, 25% за образование, 25% за младежта и социално дело и т.н. Сумата е, за отминалата година, малко повече от 40 хил. лв., т.е. говорим за много малко пари. Когато говорим за арт лото, това е друго. Аз в момента ви говоря за парите, които са идвали и продължават да идват от Държавната парично-предметна лотария (ДППЛ) според новия Закон за хазарта. Гледайки обаче как прекрасно върви една лотария на Великобритания, нейните сериозни средства, как те постигнаха отваряне на музеите за безплатни посещения, благодарение на тези пари от лотарията, как изведнъж нарасна търсенето на културни продукти от средната им класа и от тази, която те смятат за малко под средното ниво. Това е страшно съблазнително, защо да го нямаме и ние? Така че смятам, че културната общност посрещна с огромна радост възможността да имаме алт лото и че то бе залегнало в Закона за меценатството. Отново имам наблюдения в периода как се зароди закона, в публиката също има хора, които знаят неговата поява и мъки. Като цяло няма две мнения за това, трябваше ли да има такъв закон или просто в момента той е огромен проблем. Лично мнение изказвам – за мен той в голямата си част създава повече проблеми, отколкото решения и не само, че не либерализира възможността за повече пари за културата, а напротив, той я стисна доста яко. Няма да коментирам доколко пари свободни, дарителски, меценатски има в България. Те не са безкрайно много. А ние вече създадохме закон, който много рязко ги контролира. Аз мисля, че тук ще се каже точно колко са меценатите, които са се записали на страницата на Министерство на културата и какви са сумите. Засега са много малко. Но не това искам да коментирам. Искам да коментирам по-скоро самото арт лото, което е записано, което всъщност беше най-съблазнителното, беше бонбонката в цялата ситуация. Вече две години ние нямаме подобно. Имаме

предложения, за които аз мисля че може вие да кажете каква е идеята. Аз я знам, но по-добре е от вносителите на идеята да се чуе.

Анна Емануилова: Искам да кажа, че Министерство на културата е много съпричастно към създаването на арт лото. Благодарение на Българския донорски форум (БДФ) - мисля, че и много от тук присъстващите са участвали - бяха направени две кръгли маси, едната от които беше извън Министерство на културата, а втората беше с участието на министър Токаджиев, експерти от министерството и представители на много неправителствени организации. Достигнахме до доста текстове, които да подобрят, именно, режима на меценатите и този закон по някакъв начин да работи, защото знаете, че според статистиката на Министерство на културата са много малко хората, които желаят да се регистрират като меценати и по този начин да даряват пари. Т.е. те използват други форми, но не и самия Закон за меценатството. По отношение на арт лотото Министерство на културата действително среща много затруднения да организира, именно, такъв тип хазартна игра. С Министерство на финансите и Държавната комисия по хазарта стигнахме до едни текстове, които биха разширили възможностите на Държавната парично-предметна лотария (ДППЛ) за организиране и периодично провеждане на лотарийни игри, както и достигнахме до схема за разпределение на постъпленията от лотарийните игри която да е в размер на 11/(на)100. Т.е. в ДППЛ да се увеличат малко средствата, които постъпват за Министерство на културата. Но по отношение на организиране на лотото в неговата си същност, ние се обединихме до една преходна разпоредба - също с ваше участие, на много неправителствени организации. Тъй като и самият Закон за хазарта очакваме да бъде променен, евентуално с едно удължаване с още една година на преходния период, за да се спомогне да се роди това арт лото. В момента Министерство на културата е по съгласувателната си процедура, тъй като ние преди да го внесем в Министерски съвет, трябва да го съгласуваме с другите заинтересовани ведомства. В случая това е Министерство на финансите, и по-специално Комисията по хазарт. В този случай може би е най-добре колегата ми, който е директор на Дирекция „Правна“ да вземе отношение по съгласувателната процедура и самите конкретни текстове.

Биляна Томова: Заповядайте Вие, г-н Иванчовски.

Цветан Иванчовски: Благодаря за предоставената ми възможност. Искам да кажа, че щеше да бъде много по-приятно, ако настоящата дискусия беше на тема „Разпределяне на излишъци предназначени за културата“. Но самата тема, шегата на страна: „Алтернативни инструменти – защо те не се случват. Законови ограничения.“ Искам да кажа, че бомбата за този недостатък – за арт лотото - е заложена още в 2004г., когато вносителят на законопроекта Н.Чилова, а преди това и Юлияна Дончева, само с три изречения са формулирали създаването на това творение, без да се направи компетентна мотивировка и съгласуване с експерти. Това се прави в момента за съжаление. Аз съм пряк участник от 6 месеца и това, което сега направихме, е трябвало да се направи преди да влезе в Пленарна зала да се одобри. Защото самата идея и очакване на лото – видите ли ще потекат реки от пари от тази хазартна дейност - за хазартния пазар в България, това е меко казано измамно, поради простата причина, пак да не попадам в плоскостта, сравняваме нашия пазар в каквото и да е направление, с пазара във Великобритания или другите страни. Самите приходи от постъпления на Държавния хазартен оператор, в случая за културата – от лотарията, са такива нищожни, че необходимите средства за култура, било то за образование, просвета и социално дело са символични. На този етап за 2005г. Държавната лотария е превела 11% от тези постъпления на Министерство на културата - 80 225лв. През 2006г. Държавната лотария е превела на Министерство на културата 103 хил. лв., като вторият транш сега ще бъде преведен. Справката ми е от днес. Във връзка с това, аз ви повтарям и твърдя от собствено анализиране на обстановката, че са напразни на този етап очакванията, че организирането на едно лото ще доведе до такъв приход от финансови средства, който да подпомогне до

значителна степен попълването на тези фондове, за които говори чл.31 ал.2 от Закона за меценатството. Накратко, без да изпадам в подробности, които колежката каза: два са изходите от тази бомба, г-н зам.-министър, кой да направи това лото - първо: съществуващ хазартен оператор и второ: нов да се създаде. За да се създаде нов означава между 5 и 10 млн. лв. разходи. Това не е само да залепите една сфера по телевизията и да чакаме парите – между 5 и 10 млн. лв. за организация. Тотопунктовете ни са 3 хил. в страната - така че или съществуващ хазартен оператор, и затова аз предложих, и въобще становището е такова на Министерство на финансите: да се измени и разшири закона, да се даде право на съществуващия хазартен оператор, без да се изразходват нови бюджетни средства и на база измененията на Закона за хазарта и влизането ни в ЕС, да навлязат и чужди хазартни оператори евентуално в този тригодишен срок, да се създаде някаква процедура, да се обяви процедура за възлагане организацията и на чужд хазартен оператор. Защо не? На този етап приходите пак повтарям са такива, че просто са символични за отделяне. ДППЛ отделя 11% от постъпленията, отделно заплаща 12% по ЗКПО данък, като и другите хазартни оператори, и тези 11% се разделят на равни части за здравеопазване, култура, образование и социално дело. Задължително се разпределят на равни части. На този етап, този вид игра, който да прави лотарията, е архаизъм и с въвеждането на нови методи, интернет игри, които сега ще се предвидят и други способности ще се увеличават приходите. Но пак казвам, трябва да избере Министерство на културата кой да организира това лото. Това е единият въпрос. И това същевременно трябва да го мислите в този преходен период от три години. Защото сега, ако се приеме законопроекта, да се даде на лотарията да организира всичките тези лотарийни игри, тя трябва да разпределя средствата по собствения си устройствен правилник. А там Министерство на културата ще изгуби тези 75%, които ги предвижда за собствените си нужди. Ако вие организирате такъв оператор, вие ще взимате всичките тези проценти – 75%, а иначе няма как да стане, защото лотарията разпределя по своя устройствен правилник и тя не може да отдели повече от 11% . 11% от годишните постъпления от продажбата на лотарийни билети се разпределят от Министъра на финансите на 4 равни части за 4-те министерства. Това се отнася до редовните тиражи. Има и друга възможност и тя може да се използва. Аз сега се сещам, че гледах устройствения правилник, че министърът на културата може да поиска и министърът на финансите може да възложи организиране на целеви тиражи, без други изменения в законите и да се чудим кога законът ще влезе в сила. Има такава правна възможност Държавната лотария да го направи, но пак повтарям, че със собствените си способности и средства на този пазар ще има такъв ресурс на ограничения на постъпленията, които биха могли да дойдат. Сега са внесли от Швейцария 400 игрални автомата да ги разпространяват, предстои други реформи да правят.

Билиана Томова: Аз много Ви благодаря за професионалния и много честен отговор. За пръв път чувам толкова ясен и откровен анализ на ситуацията. Защото всичко, което се пише е като за приказката за слона – или опашката, или крака, или ухото, но цялостната ситуация за пръв път е поднесена. Аз бих искала да изясним: всъщност законови пречки няма, за да се създаде. Ако се създаде обаче тя ще бъде в много немощна ситуация. Държавната лотария не е в добро здраве и добър мениджмънт. Парите, които бихме имали от нея - тъй като явно минаваме от ситуацията арт лото към лотария и то примерно определени тиражи - парите ще бъдат меко казано слаби – 100–150 хил. годишно – нещо, което поне по моите изчисления, ако имаме 20 хил. лв. на тираж, дори 6 тиража да има целево за културата, това ще бъде сумата. При тази сума толкова много усилия изглеждат странно. Още повече, че пазарът е преразпределен вече. На влизането на всеки нов играч се гледа, според мен, с не особено добро око – това създава също много затруднения. Има и не малко хазартно лоби сред управляващите. Т.е. нещата са трудни. Ние тази част изобщо не я лансираме в момента, защото Вие чисто професионално коментирахте нещата. Говори се много сериозно за навлизането на он лайн игри, които според данни от печата - нашият пазар е много малък, парите,

които се въртят в него са между 300 и 500 млн. лв., няма точна цифра - само се знае, че има начин да се изчисли и горе-долу е това. Официално аз нямам данни. Лотарията е обаче е на дъното на ситуацията, много малко хора я купуват. Т.е. ако ние направим от лотото лотария за култура, нищо особено няма да се случи. И да Ви задам въпроса: има ли възможност за навлизане не на лотария, а на он лайн игри, които да бъдат посветени на културата? Говори се, т.е. не се говори, а това е цитат от изказване на човек от хазартната комисия, че парите, които са он лайн са около 200 млн. и те излизат, голяма част от тях, извън България. Това е в-к Сега, ако не се лъжа. Няма други данни за съжаление. Вие сте много тайнствени.

Цветан Иванчовски: Напротив, няма нищо тайнствено. За мен най-големите противоречия в българското законодателство понастоящем все още не са разрешени. Проектът за изменение на Закона за хазарта, който сега подготвихме предвижда, именно, навлизането им и организирането им в България. Това, че някоя фирма има седалище и център в чужбина, не означава, че трябва да има някой разрешение в България, за да се включи по Интернет и да играе на тези игри. Има си условия. Но понастоящем за тези видове, игри за които казахте он лайн, по телевизията или чрез SMS-и това са развлекателен вид игри, които не са хазартни по смисъла на закона и за тях ние не даваме разрешения. Ние само констатираме до, толкова че определени фирми и организатори не спекулират с това нещо, или прикрита форма да правят именно такива печалби.

Биляна Томова: Аз тогава ще задам още по-конкретно въпроса: вместо да използваме една ретроградна форма като алт лотария, защото тя за съжаление вече е такава, т.е. нейният блясък през периода на социализма отмина. Сега виждате, че навлизат страшно много оператори – Еврофутбол и т.н., със съвсем други вече измерения, коя е най-добрата ситуация за разрешение? Т.е. в новия закон, който ще имаме - доколкото знам е почти към края обсъждането и в Министерство на финансите, и при вас също, не е ли сега моментът, ако търсим някаква промяна, която е радикална, която е доста по различна от всичко това? Защото се оказва законът е лош. Той явно е бил създаден за политическо лобиране, бил е създаден за момента, в него има някоя точка, която ни върши работа. Тогава да използваме ситуацията, че все пак имаме някаква точка. Аз не мога да предположа, че законът, който имаме ще изчезне. Явно той ще съществува в нашето законодателно пространство, тогава какво да го правим? Не можем ли да използваме най-доброто? Да използваме тези нови възможности, които навлизат в хазартния бизнес. Знаем че е доста оптимистична идеята, но от най-лошо да минем към най-доброто.

Цветан Иванчовски: Вижте, навлизаме в други теми. Аз работя в регулаторен орган и мога да говоря за законосъобразност и може би в частност за темата за организиране на това лото. Въпросите вече ги разширявате някак и ме принуждавате да отговарям и по целесъобразност, което не е моя работа и не трябва да го коментирам. Може би ще бъде коректно така да ви отговоря на тези въпроси. Но пак се спирам на това и мисля, че ще изчерпим въпроса – лотото е частен случай, една от игрите, които се организират според Закона за хазарта. Именно, така записано е създадено затруднението да се направи единствено и само това - някои си може би е смятал, че като се каже лото е възможно да се прави всичко, което имаме според Закона за хазарта. Но именно, този стеснителен термин „лото“, това означава. А за да се направи, това е специфична игра, за която трябва хиляди, хиляди терминални средства и т.н. Няма пречка, пак казвам, по Закона за хазарта, както държавата е предвидила за тези 4 министерства, за които в случая се грижат да организират такива целеви игри и да се използват динамиката на очаквания на навлизане на чужди мениджъри за управление в България.

Биляна Томова: Благодаря Ви. Аз виждам оптимизъм във всичко това да ви кажа, защото поне е откровено казано. Искаш думата ли? Само за лотарията.

Георги Чолаков: Връщам се към един по-далечен източник на финансиране, който се казва „косвено финансиране“, който съществува в много държави. Даже и в нови – като Унгария и т.н. Това означава връщане на инвестиция в дадена сфера, връщане на пари, които правят прозрачна икономиката. Давам един пример във филмовата индустрия. Снима се една филмова продукция, от която да кажем, се харчат няколко млн. лв. в България, за които няма никакви документи, защото чуждият инвеститор няма интерес да плаща осигуровки и данъци и т.н. Той дава парите на ръка. Българският работник също има интерес да ги вземе на ръка и да не плаща данъци. Но междувременно, когато държавата връща пари за инвестирани пари в тази сфера, всеки ще иска да има документ за това нещо и тази икономика от сиво ще излезе на светло. И т.нар. нулеви ставки на ДДС, които могат да бъдат прилагани в културата. Не да нямаме..., а нулева ставка. Има известна разлика. Примерно, вие давате пари за материали – купува се дървен материал, платове и всякакви други глупости и той плаща 20% ДДС върху тях. Когато ставката е нулева, той ще има върху тези 20% данъчен кредит. Те ще се върнат обратно при него. Трябва да се иска косвено финансиране на културата и то се прилага на доста места.

Биляна Томова: Абсолютно съм съгласна с това и е и възпитателно. Но днес просто не сме го включили, защото няма да ни стигне времето. Това е сериозна тема, а тя е обвързана с всичко останало. Аз ще си позволя да обобщя преди да преминем към реструктуриране на бюджетните разходи. Това, което каза г-н Иванчовски: няма правен проблем в създаването на лотария, не на алт лото, а на лотария. Тя би била обаче доста немошна, ако се създаде. Въпросът е, имаме ли полза от нея в такъв вид? Лично мое мнение е, че тези пари са смешно малко за толкова усилия и идеята е явно да потърсим другите възможности, които новият Закон за хазарта би създал. Сега давам думата на Диана Андреева, която ще засегне темата за реструктуриране на бюджетните разходи. Защо включихме и това тук? Не става въпрос за пазара. Пазарът го видяхме. Виждате колко много проблеми има преди да стигнем до пазарните пари. Има пари, които са бюджетни. Достатъчно ли са те? Това е един спорен въпрос – никога, според мен, но явно има и други гледни точки. Възможно ли е да стане вътрешно реструктуриране на тези разходи в полза на културата? Лично за мен това са много нови, много модерни идеи. Има една приказка, която казва: „твърди бюджети, слаби държави“. Да чуем сега защо, имаме слаби, държави. Заповядай Диана.

Диана Андреева: В началото ще си позволя да адресирам един въпрос, който е актуален може би 17 години, най-вече към представителите на Министерство на културата. Когато говорим за увеличаване на финансиране, било то бюджетно или на пазарен принцип, то не може да става без конкретна стратегия, без конкретна програма. 17 години наблюдаваме едно и също нещо и нямаме ясно изразени приоритети. Нямаме приоритетен сектор, в който може да бъде представен конкретен план на Министерство на финансите и да се поиска увеличение на процента по консолидираната бюджетна програма по функция „култура“. Известно е, че нито един финансист няма да даде просто така пари. Те се дават срещу конкретен проект, срещу конкретна стратегия и общо взето дългосрочна стратегия. Въпросът е как могат да се осигурят на сегашния етап повече бюджетни средства и не увеличаване на преразпределението чрез бюджета на БВП, а чрез вътрешно преразпределение. Всеизвестен факт е, че от десет години има една тенденция към залагане на множество резерви в различни пера на държавния бюджет. Не един икономист в последно време акцентира факта, че разходите за отбрана, които България има като процент от БВП са едни от най-високите. САЩ дори имат по-нисък процент за отбрана от България. Нашият процент е 2,3%. За сравнение в тази група са Дания и Франция, като последната дори е с по-нисък от нашия показател. Не е възможно Италия и Испания да бъдат с проценти по-ниски, с около 1%. За всички останали държави в ЕС процентът варира между 0,6% и 1,6%. В няколко от перата аз предлагам намаляване с по 1%, за който Министерство на културата може да се бори срещу конкретна стратегия, срещу конкретна програма. И те са

изпълними на сегашния етап. Следващото перо е „социални помощи и обезщетения“, което е 3,3% .В следствие на благоприятна икономическа конюнктура и намаляване на безработицата политиката премина от необходимостта от социално подпомагане към стимулиране на започване на работа. В това перо са заложили изключително големи резерви и отчисления от 0,1% към сегашния момент е напълно възможно. В следващото перо, в което има известни резерви с оглед на 10% съкращение, което правителството обещава е „изпълнителни или законодателни органи“ или „държавна администрация“. Следващото перо е „разходи на класифицирани в други функции“. Това са 2% от БВП. По това перо обикновено се правят разходи, които са трудно защитими и трудно правителството обяснява ефективността им. И последното перо, по което може да се осигури 0,1% е „икономически дейности и услуги“. Това са 3,6% от БВП, с освободен ресурс от около 0,5% за следващата 2008г., при положение че БВП се очаква да бъде 56,5 млрд. лв. Това позволява от сегашните 321 млн. или 0,62% от БВП средствата да бъдат увеличени до около 620млн. или 1,1% от БВП. Вероятно тези цифри звучат като мечтани или нереалистични и то е така, когато няма кой да се бори за допълнително освобождаване на бюджетен ресурс за един не без право наречен „смачан сектор“ култура в последните 17 години. И има и конкретни изчисления в тази посока: нарастването на БВП през 2007г. е около 194,4% спрямо '98г. в текущи цени. А нарастването на средствата за култура са около 176%. Това означава с около 20% по-малко нарастване на отчисленията за култура. Има и един фискален инструмент, който не се използва в последните години. Той е, меко казано, презрян, макар че в абсолютно всички държави в Централна и Източна Европа, в развития свят, да не говорим за САЩ, макар че сравнения между България и Щатите са меко казано несериозни – това е именно вътрешният дълг, който за България е смешен процент. Вътрешният дълг е 6,2% от БВП. Известно е, че по вътрешен дълг могат да се осигуряват целеви емисии, които биха могли да залегнат в една стратегия – дългосрочни инвестиции в областта на културата, за които могат да се отпускат целеви финанси по вътрешния дълг. Фактът, че търсенето на ДЦК на вътрешния пазар е три пъти повече, отколкото управляването. Това също си струва да се помисли от Министерство на културата. Дали си струва - дори само говоренето в пространството е някакъв, макар и минимален шанс. Още повече, че сегашният натиск към правителството е сериозен. Според мен е необходим натиск от Министерство на културата, въобще от целия сектор. Ако вървим към една стратегия, към едно дългосрочно мислене за културата, което е необходимо, жизнено е необходимо. По повод на общински фондове „Култура“ – в почти всички централно-европейски държави има един инструмент, който се използва за допълнително събиране на приходи. Не конкретно за общински фондове – той постъпва или директно в НФК, както е в Унгария, или се разделя между култура и църква в католическите държави. Това е 1% от събирания данък върху физическите лица. В по-голямата част от Централна и Източна Европа това е вече дългогодишна практика и то успешна. Изчисления за данък общ доход за 2006г. показват, че – това, разбира се, е разчет при 100% отчисления на този 1% - това показва 12 до 15 млн. лв. постъпления. Разбира се, практиката на тези държави показва, че не е на 100% събираемост, рядко надминава 50%, но това са средства, които нарастват, тъй като ДОД и въобще доходите са с нарастващ процент. Това е най-общото, което мога да кажа като възможности за реструктуриране на бюджетните разходи и използване на фискални инструменти, които в последните 17 години бяха и все още са непопулярни. Поради използване на фискален луфт от страна на Министерство на финансите, една удобна политика, без поглед в бъдещето.

Биляна Томова: В този смисъл нещо за излишъка, тъй като подхванахме бюджета с конкретни цифри.

Диана Андреева: Тук между нас има един бивш зам.-министър на финансите, който по-конкретно би могъл да говори за излишъка и да вземе отношение. Г-н Стамен Тасев, който е изпълнителен директор на Българския форум на бизнес лидерите.

Стамен Тасев: За съжаление аз имах задачата за две години и два месеца да събирам парите, а други ги харчеха. Тия, които ги харчеха, продължават да ги харчат и до ден днешен, защото е по-сладко и те имат по-добри контакти. Но аз си мисля, че предложението за 1% от данък върху общия доход, който да се дели за култура и за нещо друго е много добър и много стабилен предсказуем източник за финансиране на културата. Като представител на една организация на бизнеса, която работи за корпоративната социална отговорност, искам да кажа, че ние имаме награди, които раздаваме за т.нар. close related marketing. В началото вие говорихте за маркетинг с кауза, посветен на кауза и всеки, който има такъв пример пред себе си, нека да го подаде като информация до нас и да участва в конкурса, защото популяризирането на такива бизнеси и на такива компании, може да зарази и други и ние с удоволствие ще го правим. Ние го правим това. Но да ви кажа за източниците – възможно е, разбира се, тоя огромен излишък е все едно вие като глава на семейство да оставите децата си да гладуват цяла година. Защо? За да спестите някакви си 10 хил. лв., които инфлацията на следващата година може да изяде. Което е абсолютно нелогично. Трябва да се търсят източниците. Аз виждам един невероятен източник в оная голяма група младежи, които си излязоха от тук. Защото аз и г-н Чолаков сигурно след десет години ще си отидем и ще си мислим за здравето, а не за култура. Културата е единственото уникално нещо, с което страната ни разполага. Защото спортът – той е един и същ, какъвто е в България, такъв ще е и във Франция и Германия и т.н. Културата е онова, което дава нашата идентичност. И ако нашите политици не го усетят тованещо, ние просто ще бъдем затрити. Ще бъдем забравени. А вие имате пълната подкрепа на бизнеса по отношение на това да се дадат достатъчно добри стимули, вместо да се отнемат стимули бизнесът да дарява. Независимо че досега такива стимули за дарения не само за култура, но и за други неща – виждате ,че бизнесът не е склонен да дава. Е какво ще стане, когато ти още ги ограничиш тия стимули, свиеш ги, свиеш възможностите? Ами те още повече ще намалят средствата, вместо да ги разширяват тия възможности. Не искам да политизирам дебата обаче, уважавам присъствието на г-жа Фандъкова тук и си мисля, че най-бързият начин, по който може да бъде решено всичко са едни избори, едно правителство на ГЕРБ и г-жа Фандъкова министър на културата. Благодаря!

Биляна Томова: Благодаря. Ако повечето финансисти мислеха като Вас доста различен климат, инвестиционен щеше да има.

Стамен Тасев: Ще ви кажа две думи. Тук имаше хора от хазарта и банкери. През 2004г. в страната е имало 100хил. транзакции регистрирани в банките, които са били над 30 хил. лв. – 100хил. транзакции, над 30 хил. лв. Колко над 30 хил. лв. никой не знае. Народните депутати така са я направили статистиката, че да не се знае – от 30хил. до безкрайност. През 2006г. тия транзакции, които за мен са един характерен белег за сивия бизнес, от 100хил. са станали на 235хил. Значи 7 – 8 млрд. се въртят в страната, които не се знае къде отиват и не се знае от къде идват. Но всичко това може да стане от тия, които си излязоха – да имат възпитанието и културата, и те и родителите им, да искат касовите бележки и всичко останало. Ние я нямаме тая култура. Аз, ако питам някои от залата, дали прави над 30хил. плащане – сигурно не, но виждате колко е 235хил. – и това са само над 30хил., А тези от 5 до 30хил. тях не ги наблюдават. Така че там има огромни резерви на сивия бизнес, но това е задачата на цялото общество. Това не може, виждаме ги, че финансите се събират, колкото да получават двойни заплати, европейски заплати, въпреки че сега, когато стачкуват учителите ми е безкрайно обидно, защото в цялата държавна администрация има една прослойка, която получава т.нар. европейски пари. Т.е. те получават двойни заплати, защото работели по някакви европейски програми. Съседът му по бюро – той не получава, нищо че и той е част от европейската администрация. Аз вчера имах повод да поздравя управляващите, затова че България се нарежда на едно относително добро място по отношение на

бизнес средата – МВФ вчера даде една статистика, но има и много неща, които с общи усилия неправителствения сектор постигна. Ето ние сме готови, ако инициирате някакво общо писмо всички организации, които са обединение от идеята за подпомагане на културата и бизнесът да застане зад тях, за да не се взимат, така да се каже, онези привилегии, които бяха дадени в миналото. Само заради това, че ще намалят и ще сложат 10% данък. Аз съм сигурен, че слагането на 10%-тен данък невероятно ще повиши приходите от този данък, ще надхвърлят миналогодишните и всички останали. Ще ви кажа защо. Защото никой не си дава сметка, че това е един много силен стимул този, който има контакти с България и получава доходи във Франция, в Щатите и е навън, да ги отчете тия доходи тук, в България. Това , ще даде стимул на бизнеси, които се развиват в чужбина да си отчитат печалбата тук и тук да си плащат приходите. Това ще увеличи много приходите от данък. Заслужава си да се борите за идеята на Диана за 1%. Благодаря ви. Аз имам друга среща в 20ч., но съм готов и друг път да участвам.

Биляна Томова: Ще Ви поканим. Благодаря Ви. Благодаря. С две изречения бих желала само да обобщя, след което давам думата за вашите въпроси. Според мен доста нови неща възникнаха в новата дискусия: първо, научихме за новите инструменти на ОББ, които се прилагат и към културата. Става въпрос за процент от обслужването на кредитите, което е чисто банкиране. След това, друга добра новина е, че предстои да се създаде фонд „Българско кино“. Научихме още нещо, също много оптимистично - че Меценатската програма ще се развива и ще потърси и средства извън бюджета. И докато стигнахме до идеята за инвестиционния поглед към културата, защото според мен, реструктурирането на бюджетните разходи по този начин вече е израз на инвестиционно мислене. Идеята за вътрешния дълг, поне в областта на културата, аз я чувам за първи път. Това са много идеи. Всичко това, което говорихме тук ще бъде записано. Ще бъде извадено като предложения по-конкретно и ще бъде отправено към тези институции, които споменах в самото начало на дебата. Сега давам с удоволствие думата за вашите въпроси, като ви моля първо да се представяте за записа и второ да насочвате въпроса си конкретно към хората, които стоят на тази маса.

Радомир Чолаков: Благодаря, казвам се Радомир Чолаков, гражданин, да кажем. Юрист съм иначе по професия. Имам два въпроса към гражданското общество и един към представителите на властта, които ще се опитам да формулирам с пример, за да ги поясня. Всички механизми за финансиране на културата и културни продукти, за които Г. Чолаков говори, съществуваха до '89-та година. До тогава българската държава работеше точно така, както сега всички искаме да работи. След '90-та година, мисля че никой няма съмнение, започна едно садистично, методично унищожаване на всички структури, които можеха да финансират или да участват в създаването на българската култура. Няма да говоря за него, но просто то се случи и това е факт, не между другото без активното участие на структурите на гражданското общество. Ако си спомняте ние много дълго време живяхме с идеологемата, че държавата е лоша, държавата няма право да се бърка някакви неща, няма право да ги прави – те всички трябва да се поверят на някого другого. В резултат на това стана приватизация на държавата, стана приватизация на държавните механизми, не просто на някакви структури, а на държавните механизми. Напоследък участвам в една дискусия касаеща авторските права, въпросът със събирането на авторските права, която дължен съм да подчертая удивително добре се модерира от г-н Явор Милушев, в която ситуацията е горе-долу следната: до '93-та година в държавата имаше, по-възрастните знаем, Държавна агенция за авторското право. Тази агенция събираше всички, без изключения средства, които се полагат на българските автори, композитори, текстописци, изпълнители и пр. Това бяха пари от радиата, от телевизиите, от преминаване на границата на видеоносителите, на аудионосителите – всичко се събираше и хората си получаваха пари. През '93-та година тази структура е разрушена и на нейно място се създадох т.нар. „дружества за колективно управление на права“. Т.е.

дейността на държавата по събиране на парите, които следват за артистите беше възложена на частни структури. От '93-та година до сега тези частни структури не могат да се справят с тези задачи. Не могат да се справят, защото капацитетът за извършването на тази дейност в България е бил за съжаление само държавата. Не може частна структура да го има. Напоследък дружествата, а включително и в тази дискуссия това се вижда все по-често, започват да казват образно: „държаво, ела и ни помогни“. Намирам го за много отранно. За мен е положително това развитие, че все по-често започваме да си казваме, че онази държава, която загубихме си я искаме отново. Защото тя очевидно ни е необходима, очевидно има неща, които ние не можем да свършим без нея. Въпросът ми към гражданското общество, т.е. първият е чувстваме ли вече тази потребност? Готови ли сме ние да позволим на държавата да събира счупените си парчета? И готови ли сме ние да и възложим отново да осъществява определени дейности, без да предпоставяме, че тя е лоша и вредна? Тук се случва един много интересен процес. Дружествата за колективно управление казват: „държаво, ела и ни помогни да започнем да събираме тези пари“. До момента, по една много груба сметка за авторски права, в България се плащат между 3 и 5 млн. лв., а на пазара има..

Биляна Томова: Ще Ви моля за конкретни въпроси...

Радомир Чолаков: Въпросът ми беше абсолютно конкретен и вторият също толкова. Държавата в лицето на Министерство на културата очевидно е готова да помогне в тази ситуация. Само че тя постави обратния въпрос, вече към структурите на гражданското общество: „ок, ние ще ви помогнем да събирате тези пари, но вие ще ни позволите ли да наблюдаваме как вие ги харчите?“. И тогава отговорът е „не“. Готово ли е гражданското общество, е вторият ми въпрос, след като очевидно чувства необходимостта от сътрудничество с държавата, да доведе това сътрудничество до край и да позволи на държавата все пак да участва в тези процеси, да надзирава какво се случва? Третият ми въпрос към представителите на държавата: аз имам усещането, че гражданското общество иска това, за което говорим, т.е. държавата да започне да събира парчетата си и ще приеме необходимостта държавата да надзирава гражданските структури, включително и тези работещи в сферата на културата. И тук идва следващият голям въпрос, който лично мен много ме мъчи: Вие казахте, че политиката на Министерство на културата е социална политика. Няма ли политиката на Меценатската програма, примерно, пак да бъде социална политика, но на друго ниво? Има ли воля държавата да наложи силово финансиране на определени продукти, които ще издърпат цялата ни култура напред? Елица и Стунджи направиха нещо, което всички отдавна чакаме. Тези хора се изстреляха като метеори и в момента лека-полека затихват, тъй като зад тях няма икономически здрава структура, която да превърне временния им успех в устойчив успех. Аз твърдя, че това нещо може само държавата да го направи. Готови ли сме ние като общество, готови ли са политиците като политици да кажат, примерно, 600 хил. лв. в еди кой си фонд, тази година 300 хил. даваме само за Елица и Стунджи, защото те ще издърпат още 200 души след себе си.

Биляна Томова: Благодаря Ви, г-н Чолаков. Много ви моля, задавайте въпросите за не повече от две минути, за да можем да чуем все повече хора и да отговорим по-точно. Всъщност вие зададохте два въпроса, които могат да бъдат обединени – партньорство и стратегия. Аз до тук ще спра. Друг желаещ?

Ангелина Георгиева: Казвам се Ангелина Георгиева, театровед на свободна практика. Моят въпрос е насочен към г-жа Фандъкова. Вече се събират факти, че за съжаление стартът на Меценатска програма „Култура“ е доста компрометиран. Като реплика на Вашето изказване, и тук визирам предимно националните и общинските фондове, когато се финансира култура, много е важно каква идея за култура има съответната структура. Първо критиките към Меценатска програма „Култура“ са към нейната прозрачност и разбира се сблъсък на интереси. Сблъсъкът на интереси

просто ще го хвърля в пространството, защото тук трябва да се направи просто едно разследване. Но по-конкретно, въпросът ми е - а-а и когато се обаждаме там често ни казват неточна, а често и фалшива информация – ще качите ли резултатите от първи тур на интернет сайта. Т.е. ще бъдат ли те публично оповестени, защото от там отговорът е, че не? И всъщност, зад каква идея за култура застава вашата програма, тъй като не е ли противоречие държавен театър да получава много солидна субсидия от тази програма за абсолютно регулярна репертоарна постановка, както вече изтече информация? Благодаря.

Биляна Томова: Благодаря, ще отговорим накрая, нека се съберат въпроси.

Огняна Георгиева: Казвам се Огняна Георгиева. Консултант съм в сферата на туризъм, околна среда и социална отговорност. Първо ще изкажа едно мнение и след това ще формулирам въпроса. Може би към тази схема, която имаме на стената да сложим и още един източник, който не е български, но това са структурните фондове. Те не са, разбира се, някаква панацея и златна мина. Само искам да кажа, че в Испания за 10год. от 1990г. до 2000г. се създадоха над 40 музея. Всичките, не изцяло, но с огромната помощ на европейските структурни фондове – най-различни музеи, за музика, за изкуство и т.н. Въпросът ми е свързан с това, че по-големите и стойностни проекти в областта на културата обикновено не могат да разчитат само на спонсорство, само на фонда или само на реструктуриране на бюджета. Ние трябва да се научим да управляваме комбинирано най-различни източници, а това също си е съответен капацитет. Не с един проект да се обръщаме към един спонсор или да сме принудени да се спираме само на малки проектчета, които всъщност са частични и нямат и отзвук в обществото. Въпросът ми е свързан с това: има ли в институциите имащи отношение към културата - Министерство на културата, въпросната програма или НФК - човешки ресурси. Защото зад институциите стоят хора в крайна сметка. Ако ги няма добре образованите и интелигентни хора, които да поемат едно такова координирано между организационно сътрудничество, това не може да стане. За да може, когато дойде един проект, в него, разбира се, да е заложена идеята за многостранно финансиране, но на това да могат да отговорят и самите организации. Благодаря.

Биляна Томова: Благодаря!

Татяна Стоичкова: Благодаря. Казвам се Татяна Стоичкова и преподавам културни политики в ЮЗУ, в Благоевград. Благодаря на организаторите, че са събрали толкова различни представители от Министерството, от гражданския сектор, студенти, преподаватели, експерти. Моят въпрос е към г-жа Фандъкова, тъй като той вече засяга и националната културна политика, но така или иначе общината се занимава с културата. Поздравявам ги за тази Меценатска програма. Но културата, както каза и доц. Томова, е нещо много широко. Вие в общината отговаряте за няколко театъра, за музеи и Меценатска програма. Но културата е запазване и на културното наследство. В последните 17 години общината в това отношение, разбира се, това не е отправено лично към Вас, изигра много отрицателна роля във връзка с публичност, частна собственост. Така че, когато говорим за култура, ние имаме предвид както високите постижения, музика, театъра, така и боклука, така и обществените пространства. От една страна губим културно наследство, от друга губим зелени обществени пространства. Те се превръщат в паркинги. Има голям басейн в парка, който също не се знае за какво става дума. Въпросът ми специално към Вас е – аз разбирам, че е много сложно такава една интегрирана културна политика да се направи, но това е пътят, това значи социално устойчиво развитие – защо ги има тези два театъра, как ще решите въпроса с двата театър „Зад канала“ и театър „София“. Общински ли са, има ли някакъв конфликт? Българският данъкоплатец задава ли си този въпрос?

Делян Симеонов: Добър вечер, Делян Симеонов от университет „Париж 8“. Имам един въпрос във връзка с Меценатската програма на община София. Стана ясно донякъде, че има някакви вратички в законите за събиране на „други“ средства - въобще има ли начин някакви положителни практики да бъдат размножавани и в този смисъл какви са прерогативите на Общинския съвет. Въобще как може да се види това нещо по-нататък в разработване на механизъм в това отношение на общините.

Биляна Томова: Благодаря Ви. Има ли други въпроси, които да не са за Меценатската програма? Добре, да разбирам, че за момента няма.

Йорданка Фандъкова: Тъй като очевидно към мен се събраха много въпроси, ще се опитам много кратко да отговоря. Много ми помогна, че се задаваха по няколко въпроса, защото плоскостта все пак е една и съща. Ако говорим за конкретика, аз се радвам, че тук бяха двама представители от Управителния съвет – проф. Джуров излезе, но пък г-н Павлов е тук. Както каза и г-н Илиевски, аз в момента - а беше споменато и това - просто не исках да навлизаме в такава тема, защото съм в отпуск, така че едва ли мога да отговоря точно какво се случва. Много са показателни въпросите, които ми бяха поставени и те като че ли съдържат отговор. Г-н Чолаков зададе един много хубав въпрос – за финансирането, например на Елица и Стунджи. Разбира се, че ние с него сме работили много добре заедно и разбира се, че аз изключително много бих искала да подкрепяме много сериозните и стойностни културни проекти, но тук веднага влизаме в това, какви са критериите. И само Елица и Стунджи ли ще подкрепим тази година и с колко ще ги подкрепим? Трябва ли да дадем всички средства за тях и веднага след това ще се появи въпросът, защо са финансирани - аз не знам тяхната цифра, г-н Илиевски ще каже - защо са финансирани например 12 проекта, а не 90, които са постъпили. И защо този, а не онзи? И аз мисля, че тук има две ключови думи: едната е критерии, а другата партньорство. Според мен развитието на Меценатската програма и преминаването ѝ - мисля, че е по-добре във фонд, но няма да се връщам към тази тема - в тази посока, разширяване на партньорството. Аз много добре разбирам въпроса на момичето за един конкретен проект и отново ми помага това да го коментирам. Партньорството го виждам в разширяване и включване и на представители на неправителствения сектор. И тук ще отворя една скоба. Всъщност творческите съюзи са представители на този сектор, някои от тях. Но това е друга тема. Пак казвам – много са важни критериите: кои проекти са добри в сферата на културата и кой трябва да го реши това. Колкото е по-широк кръгът от хора, включването на експерти, включването на повече организации, толкова гаранцията за прозрачност е по-голяма. Винаги ще има недоволни, когато става въпрос за финансиране. Въпросът е да има прозрачност и в този смисъл аз съм напълно съгласна, че трябва да се качи информация на сайта, да се качат резултатите, да се качат проектите. Това, предполагам, че г-н Илиевски ще каже, къде е сигналът и какво е виждането на общината. Но специално за Меценатската програма искам да направя едно пояснение, защото аудиторията е достатъчно представителна тук: не случайно разграничихме фонд и програма. Основната цел на Меценатската програма е да разпредели бюджетните средства, които се управляват от Столичен общински съвет за дейности, които са приоритетни за него. Това е казано и в правилата. И въпросът, който беше зададен и към Министерството – за стратегията – при всички случаи трябва да има ясна стратегия, която да бъде обсъдена и приета след широк обществен дебат и където да се кажат точните приоритети. В програмата са изредени различни области и включен е и въпросът за културно-историческото наследство и фондовете, защото структурните фондове дават много големи възможности за финансиране и опазване на културно-историческото наследство, най-вече в частта му „възстановяване и реставрация“ и т.н. на сгради, паметници, създаването на музеи, каквито имаме желание да развием. Но това е друга тема. Така че наистина във всички въпроси се съдържаше и отговорът - че никак не е лесно да се защити финансирането на точно определен проект. По конкретните

въпроси пак казвам, че г-н Павлов може да вземе отношение. Може би е хубаво няколко думи, защото наистина се забавят. Другата алтернатива беше да продължим разпределянето на средствата по начина, по който споменах в началото.

Иван Павлов: Аз имам едно предложение към нашите домакини. Ако са така любезни да направим един разговор. Нека излязат резултатите от първата сесия и имаме възможност ние да застанем тук. Защото ние не сме анонимни, да застанем и да обясним онова, което сме мислили и това, което сме направили. Ако има такава възможност, с най-голямо удоволствие ще го направим. Резултатите ще излязат, надявам се, веднага щом Столична община гласува, защото ние само предлагаме.

Йорданка Фандъкова: Г-н Илиевски ще каже, защото аз не знам етапа какъв е, но ще бъда много разочарована от това, ако още дори преди да са излезли резултатите – да не говорим за анализи – се отрича нещо. Това означава, че трудно можем да говорим за развитие.

Иван Павлов: Само едно искам да кажа на уважаемата аудитория: от една страна, има един Управителен съвет. Този Управителен съвет е от председатели на Съюза на артистите, на художниците, на писателите, на Съюза на филмовите дейци и петият член е Пламен Джурев. Другите представители в УС са от Общински съвет. Общо ние сме девет души. Това е Управителният съвет. Под Управителния съвет има експертна група в отделните приоритетни области. Тази експертна група се назначава от Столична община, защото ние само предлагаме, но в конкретния случай, за който ставаше дума преди малко с колежката театроведка, а може би и тя е участвала в тази група. Затова искам целият УС да дообясним. Тези експерти – само двама души са представители от УС: от Съюза на писателите, една добра писателка и един актьор, Вальо Ганев. Т.е. само двама души от девет са представители на УС, т.е. ние сме ги предложили. Нали разбирате, че е много трудно двама души да манипулират седем души, които нито един от нас не познава. Т.е. те са избрани като експерти. Тези експерти класират проектите по точки. Ние не може да не дадем на първите седем или осем проекта, а да дадем на 31, 32, 33 проект. Примерно, казвам. Т.е. няма логика ние да не уважим експертите, да разгледаме тези проекти и УС да вземе – отново казвам решенията бяха или 7:0, или 8:0, или 9:0. Т.е. няма един глас който да е казал: „абе, този проект може и да не се класира“. Единни сме във всичко. Но отново казвам, нека да излязат резултатите, нека ние да излезем тук спокойно на тези места, ако има възможност да направим този разговор, за да обясним точно за конкретните проекти за какво става дума. Ние само предлагаме, чакаме те да ги одобрят и тогава ще бъдат обявени на сайта, т.е. от нас не зависи нищо. Това, което е станало за мен е незаконно, тъй като Столична община не ги е одобрила.

Биляна Томова: Аз ви разбирам, вие искате да говорим по тази тема, но тя е само една от всички. Аз предлагам на общината, когато реши, тя има сайт, има много голяма публичност, отколкото ние имаме в момента, разполага с медийно влияние.

Иван Павлов: И вие имате влияние.

Биляна Томова: Така че - такава възможност е открита.

Кристин Разсолкова: Аз искам една много кратка добавка да направя към това, което г-н Павлов каза. Смятам, че г-жа Фандъкова е права. Нека да изчакаме – има ред, процедури, механизми. В този случай мисля, че общината може да използва опита на НФК, който действително има добре разработени механизми. Но просто това не е прозрачност – да се изправи цялата ваша комисия тук и да обяснява. Какво точно ще обясни? Те са професионалисти и ще кажат защо са одобрили един проект, а не друг ли? Аз не бих повярвала на това. Това не е прозрачност, това просто е непрофесионализъм. Съжалявам, че съм толкова рязка, но така няма никой пред никого да се оправдае. Има начин да се направи, нека го изчакаме и нека не

бъдем недобронамерени. Възможно е действително да има голям фал в тази програма. Но нека да изчакаме нейните процедури. Така действително се прави.

Йорданка Фандъкова: Аз предлагам да не изпадаме в детайли, защото хората очакват да чуят и другите отговори. Не смятам, че въобще следва по този начин да подхождаме. Съгласна съм с Вас – важни са правилата, важни са процедурите, след това да се информира обществото по начините, по които е прието това да се прави. От там нататък, пак казвам, толкова субективни са преценките понякога, че всеки има право да попита и да получи отговор. Не си струва просто в момента да навлизаме в такива конкретни детайли.

Биляна Томова: Отказваме се да продължаваме в тази посока, нали?

Иван Павлов: Ок, да. Само исках да кажа, че винаги, когато нещо е ново, то предизвиква интерес и на младата госпожица да кажа, че когато нещо е ново, то не е свършено никога и когато е младо също не е свършено. Трябва му опит. Искам да кажа, че благодаря много за интереса. Второ за първи път – това и г-жа Фандъкова го каза, дано много добре е станало ясно - че за първи път това преразпределение на средства стана в една тристепенна структура, която аз не мисля в момента, че може да бъде по-прозрачна и по-критична. И последното, което искам да кажа е, че тази програма си има свои правила приети от Общинския съвет, което за нас администрацията, практически е равносилно на закон и ние просто вървим по тях. Никакви отклонения няма, конфликти на интереси и такива неща, които чух преди малко. Това, че някой не е спечелил даден проект – винаги ще има недоволни.

Биляна Томова: Нека погледнем на програмата като на едно малко дете, което започва да расте. Нужна е достатъчно търпимост.

Явор Милушев: Не разбрах за кого става въпрос?

Биляна Томова: Ние ще се радваме да кажете по тези въпроси, които обсъждахме, Вашата гледна точка.

Явор Милушев: Аз не си тръгнах, да ви призная, въпреки че оставих едни хора да вечерят сами. Не си тръгнах, за да не си помисли някой от вас – ето на, новият заместник-министър, който като нов още не е свършен, си тръгна и се измъкна от ситуацията. Но преди малко казахте нещо много важно и аз пак ще взема реплика от Вас: винаги има недоволни. Някой от вас се представи като гражданин, аз съм пред вас като гражданин, не като заместник-министър. Поканата ми беше лична, после разбрах, че и като заместник-министър съм поканен. Но като гражданин бях поканен и от проф. Стефан Данаилов, като гражданин бях помолен от царя да заема поста, а не като член от НДСВ, защото аз такъв не съм - и с тези граждански позиции и тези на проф. Данаилов, мисля че ние двамата, с общата си визия, само двама души с общата си визия за състоянието на българската култура тогава, когато бяхме в парламента, към момента и за нейното бъдеще. На моите години мога да си позволя да кажа, че направихме, ако не много, то в голяма степен достатъчно. И то толкова достатъчно, че днес мога да се радвам много, че употребявате определението „гражданско общество“. Задавам си въпроса, вземайки реплика от него, дали заставите тук също така като гражданин или като недоволни от нещо – такава беше репликата, нали? И търсене на отговор. Аз не приемам, освен следвайки вкусовете на моето възпитание, както са ме възпитали моите родители. В тази къща аз съм влизал, когато нейният домакин беше жив, бях мъничък и съм гледал неговите скулптури и съм държал силната му ръка, Андрей Николов, и съм много щастлив, че днес тук, точно тук, се говори за толкова важни неща, които мен ме вълнуват. В моята лична естетика категории като „харесва“ и „не харесва“ не съществуват, когато говорим за граждански позиции, когато говорим за гражданско общество или

пък за законодателство, тъй като то е политически акт. Няколко въпроса се зададоха и ако ми разрешите отзад напред: по въпроса за меценатството, това е една тема, която възникна, когато още бях и аз в парламента. Аз не съм привърженик на този закон. Може би застанах единствен в парламента против него и понесох цена. След това беше приет и мисля, че и проф. Данаилов, министъра на културата и министерството – признавам не съм говорил откровено с него, ние имаме много други теми да решаваме – но мисля, че по-скоро трябва да се чудим как да обслужваме този закон, отколкото да няма какво да прилагаме. Аз продължавам да не бъда негов фен и да не го разбирам – т.е. аз го разбирам отлично и затова не съм негов фен. Мисля, че не е лошо, когато говорим за култура да говорим от позицията на последна инстанция. Тази инстанция мен ме плаши. Плаши ме не категоричността на личното мнение, а отрицанието, че нещо друго може да съществува или че е направено. Аз считам, че това е крайно опасно, защото самите ние влизаме в дебрите, които не познаваме. Няма да можем да излезем. Ние не знаем отговорите. Крайната инстанция не е отговор и не е и позиция. Така че когато обърнем позицията на граждани – аз ще говоря късо, но дълго ще повтарям „граждани“, защото Вие казахте това. И позволете този факт сам по себе си да ме прави щастлив – че чувам тази дума. Казахте преди малко „стратегия“. Длъжен съм да ви информирам, че Министерство на културата ще подготви тази стратегия. Веднага могат да скочат 20 души и да кажат: защо министерството, защо не парламента, защо не гражданското общество. Отворете конституцията – отговорът е там. Въпросът е стратегията за развитие на културата в плана и аспекта, който разискваме тази вечер, няма ли да се превърне в идеология за създаване на продукти обслужващи нечия идея за стратегия. Това е твърде хлъзгава почва, върху която се поставя въпросът за необходимост от стратегия за развитие на българската култура. Помня навремето, когато министър Абрашев, Бог да го прости, беше министър. Аз няколко пъти тогава влязох в министерството, те знаят, и един ден му казах: „абе, ти, няма ли да напишеш програма за развитие на културата“. Те се уплашиха, тръгнаха по министерството – какво става и всички почнаха да пишат програма. Една програма на Министерство на културата през тази година ви уверявам, че не може да се откроява от програмата от миналата година, от преди десет години и от тази, която ще бъде написана след 20 и 30 години. Защото говорим за култура. За мен културата в най-общия ѝ вид – сред вас има и млади хора, може би и по-добре от мен знаете – в най-общия вид е сложното постоянно взаимодействие между човешкото поведение и достойнството на държавата, ако мога така сега да го формулира, съдейки от вашите изказвания. Не съм ли прав? Тези сложни взаимоотношения са – хайде, малко по-тясно понятие ще дам, защото могат да ме репликират за тази широта – културата е резултатът от цялостната човешка дейност в обществената, духовната и материалната сфера. От нивото на тази сфера, тя зависи. И затова си задавам въпроса, дали механизмите, по които разсъждавате, че са най-полезни за финансирането на културата съгласно една бъдеща или минала стратегия, дали тези механизми са най-удачните. И аз търся отговора пред вас, разсъждавайки в момента.

Билиана Томова: Други няма, това са. Ние можем да си изберем един или друг, но това са те.

Явор Милушев: Аз ги знам също механизмите, нямам нужда от пример. Затова казах понятието култура и взаимовръзката. Ако ние имаме еднопосочно финансиране мисля, че ще отидем на друго място. Примерът с арт лотото. Да създадем една много широка мрежа на хазартни игри онлайн, да възпитаваме хазартно поколение по-тъпо от сегашното, което не знае кой е Вазов и Яворов, а знае друго. И защо – за да събираме пари за култура? Нещо мълчите. И аз мълча.

Билиана Томова: Не, аз мога да Ви отговоря веднага.

Явор Милушев: Да, благодаря Ви, аз не споря с Вас, аз просто изказвам позиция и то като гражданин, а не като заместник-министър. Г-н Чолаков преди малко каза нещо много важно – за Закона за авторските права. Утре имаме ново заседание на работната група. Слава богу, успях да убедя хора с коренно противоположни интереси от необходимост от вземане на конкретни мерки. Защо не зададете въпроса на всички тези, на които преди малко говорехте, на оператори и т.н. – защо не плащате на авторите? Направете един семинар и им задайте въпроса. Те крадат, за да съществуват те има една единствена първопричина и тая причина се нарича: автор. Друга няма. Авторът няма претенции за права. Авторът е първопричина за всичко, за да има и публика.

Георги Чолаков: Обаче държавата като е абдикирала той никога няма да може...

Явор Милушев: Не е абдикирала – сега със Закона за киното. Ти предлагаше една чисто държавна структура и връщане на държавната кинематография и връчи на Коста Цонев текст. Аз се борих през цялото време за това, за да създадем фундамента на закона и на българската филмова индустрия, който сега, благодарение на това че е стабилен закон могат да се правят съответните изменения и допълнения, а не поправки, както казахте. Така че това е много важно. Иначе отиваме в друга сфера. И за да завърша бих искал да ви кажа също нещо, което считам за важно – не съм отишъл в министерството да се реализирам, а и нито аз, нито проф. Стефан Данаилов сме си подхвърлили пъпа в министерството. Отишли сме да вършим работа в името на нещо, в името на нещо, което сме страдали повече от 60 год. лична работа, като хора, като възраст и в името на това, което ви предстои вие да страдате. Ние искаме да страдате по-малко. На добър час.

Биляна Томова: А може ли, освен като гражданин да вземете думата и като министър, т.е. ние предложихме и се говори твърде много за изключителни възможности – кои добри, кои лоши, кои стават, кои не – имате ли позиция по тях? Бихте ли ги подпомогнали?

Явор Милушев: Да, много ми хареса изказването, което тя (към Диана Андреева) направи. Аз ще я поканя специално на среща, да ме запознае с това нейно изследване. В момента считам, че не съм достатъчно умен и компетентен да го коментирам. Но считам, че е толкова интересно, макар че някои неща ми се сториха неприложими. Но ще ви кажа един пример също. Тук беше Стамен Тасев, той беше заместник-министър. Не знам дали знаете какво означава един човек да промени един закон, който по принцип е недопустимо да бъде променян въобще. Говоря за закона за ДДС. Успях с огромна борба, беше страшно - Стамен Тасев беше там и ме подкрепи – да премахна ДДС върху авторските дружества, защото операторите са последни потребители и ще ви кажа защо. Членове на авторските дружества разпределени от парите, които получават те от операторите, са самите автори. По-голяма глупост, авторът да плаща ДДС върху собственото си произведение, аз не бях чувал. Аз успях да го променя, излязохме от парламента и го върнаха чрез Закона за застраховането Ето, това е резултатът.

Биляна Томова: Благодаря. Малко тъжно завършихме.

Явор Милушев: Питайте ме, отговор ви дадох.

Биляна Томова: Последни въпроси ще ви помоля. Много дълъг стана разговора.

От публиката: Питайте Явор Милушев виждал ли е в Перник и в Брезник функциониращи механизми на самофинансиране на културни събития? Кукерите кой ги финансира? Като гражданин.

Явор Милушев: Не чух докрай, чух Перник. Позволете ми каквото и да е за Перник, понеже твърде много съм дал за него, дал съм сърцето си за този район, позволете ми след като напуснах парламента, да не коментирам с нищо друго Перник освен с любов.

От публиката: Става въпрос за това кой финансира кукерите?

Явор Милушев: Аз мисля, че големите резерви на фондовете са в общините.

Йорданка Фандъкова: Ако се случи реалната децентрализация, наистина общините са тези.

Биляна Томова: Предлагам да се насочим към края. Още един отговор на г-н Чолаков се дължи.

Георги Чолаков: Въпросът на Радо е реторичен. Това, че държавата е абдикирала, Радо, не означава, че някой не иска нейния контрол. И ние сме си виновни, вярно е.

Биляна Томова: Благодаря за вашето присъствие и коректността на дебата. Приятна вечер!

Приложение: Схема 1

